

Zbirka medijskih objav

INŽENIRSKA ZBORNICA SLOVENIJE,
za obdobje 1. 5. 2020

Število objav: 20

Internet: 8

Tisk: 12

Spremljane teme:

Inženirska ...: 3

Inženirska ...: 0

Barbara Škraba Flis: 0

Gradbeni zakon: 7

Zakon ... načrtovanju: 0

Zakon ... arhitektih: 0

Gradbena parcela: 0

Evidenca stavbnih ...: 0

Gradbeništvo, graditev: 16

Inženirski dan: 0

Internet	Naslov	GZS za dodatno zaostritev pri sodelovanju okoljevarstvenikov v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja		
Zaporedna št. 1	Medij	Sta.si, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Slovensko gospodarstvo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 6	Avtor	STA		
	Teme	Gradbeni zakon , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) pozdravlja spremembe na področju gradbene zakonodaje , ki jih prinašajo sprejeti popravki prvega protikoronskega zakona. Obenem pa so v GZS danes v dopisu okoljskemu ministrstvu pozvali k dodatni zaostritvi...			

Internet	Naslov	Ko ostaneš brez dela: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te		
Zaporedna št. 2	Medij	Vecer.com, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Novice; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 10	Avtor	Urška Polanc		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...dela: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te Največ brezposelnih se je v regiji na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, gradbeništva , trgovine in drugih dejavnosti. Urška Polanc 30.04.2020, 06.30 Tudi na Koroškem se brezposelnost zaradi koronavirusa povečuje. Po prvi četrtini leta...			

Internet	Naslov	Novi zakon nevladnim naravovarstvenikom zavezuje roke		
Zaporedna št. 3	Medij	Maribor24.si, Slovenija		
	Rubrika, Datum	ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 13	Avtor	Jerneja Potočnik		
	Teme	Gradbeni zakon		
Povzetek	...varovanja okolja in narave in predstavljajo tveganje za nastanek nepopravljivih vplivov na okolje in naravo. Interventni zakon s poseganjem v področje gradbene zakonodaje v ničemer ne prispeva k blaženju posledic COVID-19, «opozarjajo. Omenjeni člani po mnenju DOPPS ter drugih okoljevarstvenih organizacij in zavednih posameznikov...			

Tisk	Naslov	Šest največjih		
Zaporedna št. 4	Medij	Mladina, Slovenija	Stran: 28	Površina: 207 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 14	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...mio EUR Podjetje: Cross Continental, d. o. o. O poslu: Podjetje Cross Continental v lasti Zlatana Randeloviča, kije tudi edini zaposleni, se ukvaja z gradbeništvo in ne z medicinsko opremo, ustanovljeno pa je bilo šele lani decembra. Konec marca je podjetje z zavodom za blagovne rezerve podpisalo večmilijonsko pogodbo...			

Tisk	Naslov	"Bolj kot Madžarski smo podobni Srbiji" Goran Forbici, direktor CNVOS		
Zaporedna št. 5	Medij	Mladina, Slovenija	Stran: 34	Površina: 995 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 17	Avtor	Pia Nikolič		
	Teme	Gradbeni zakon , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...testirajo tudi, ali bo sprožena ustavna pritožba in kako se bo odzvalo ustavno sodišče. Ge jim bo pritrdilo, lahko najbrž hitro pričakujemo podoben člen v gradbenem zakonu . In to za večno. Kaj to pomeni za varstvo okolja? Predvsem precejšnje znižanje standardov in varovalk. Trenutno jih imamo precej. Prva varovalka je seveda...			

Tisk	Naslov	Vizjakova vendeta		
Zaporedna št. 6	Medij	Mladina, Slovenija	Stran: 5	Površina: 147 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 18	Avtor	Franci Gerbec		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...potenciala Save. Z ohranitvijo okolja, vsaj na sedanjem nivoju pa ne bi smelo biti problemov. Ne gre zanemariti tudi drugih efektov kot so domače znanje, gradbeništvo , uvozno- izvozni efekti, mogoče spet turbine iz Ljubljane, itd. Nova nuklearka naj se pa gradi kasneje, po izteku življenjskega obdobja NEK. Vse to kaže,...			

Internet	Naslov	Zgodba Korošice: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te		
Zaporedna št. 7	Medij	Vecerkoroska.com, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 21	Avtor	Urška Polanc		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...Gradec s 9,4 - po uradih na Koroškem skupno za 11,3 odstotka. Največ brezposelnih se je na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, gradbeništva, trgovine in drugih dejavnosti. Med njimi je tudi 46-letna prodajalka iz Radelj ob Dravi, ki ji bo kmalu sledila še nekdanja sodelavka. Bilo je samo vprašanje...			

Tisk	Naslov	Blagneča hiša ni več kulturni spomenik		
Zaporedna št. 8	Medij	Gorenjski glas, Slovenija	Stran: 6	Površina: 248 cm ²
	Rubrika, Datum	Gorenjska; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 22	Avtor	Danica Zavrl Žlebir		
	Teme	Gradbeni zakon		
Povzetek	...seji so prejeli tudi sklep o lokacijski preveritvi na območju enote urejanja prostora ŠE-40. Gre za prvi primer lokacijske preveritve od lani sprejetega gradbenega zakona . Občinska uprava pa je svetnike seznanila tudi s tekočim dogajanjem v občini. Podpisali so pogodbo z izvajalcem za gradnjo pločnika Srednja vas-Luže, kjer...			

Tisk	Naslov	Delavci v času koronavirusa		
Zaporedna št. 9	Medij	Gorenjski glas, Slovenija	Stran: 3	Površina: 560 cm ²
	Rubrika, Datum	Aktualno; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 24	Avtor	Danica Zavrl Žlebir		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...podjetij predelovalnih dejavnosti, 24 odstotkov v podjetjih trgovine na drobno, v 39 odstotkih podjetij s storitvenimi dejavnostmi in 20 odstotkih podjetij v gradbeništvu . Zaradi epidemije so zastale cele dejavnosti, spet drugje pa ljudje delajo na najvišji stopnji obremenitve. Zdajšnje razmere delavcem povzročajo nove izzive....			

Tisk	Naslov	Donosno zgodbarjenje		
Zaporedna št. 10	Medij	Vklop, Slovenija	Stran: 94	Površina: 377 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 25	Avtor	Sonja Javornik		
	Teme	Inženirska dejavnost, inženirji , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...zgodbar, predavatelj, novinar, urednik, glasbenik in tekstopisec. Rodil se je leta 1971 v Mariboru, kjer je končal univerzitetni študij na Fakulteti za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo Univerze v Mariboru. Je poročen, živi z ženo Barbaro, hčerko Živo in sinom Gašperjem, mehkodlakim pšeničnim terierjem Oskarjem in...			

Tisk	Naslov	Je čas za revolucijo "working smarter"?		
Zaporedna št. 11	Medij	Delo - Svet kapitala, Slovenija	Stran: 26	Površina: 1.381 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 28	Avtor	Marko Vidrih		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...usmerjenih predelovalnih dejavnostih in prometu. Glede na predkrizno obdobje so bila gibanja najmanj ugodna v IKT-dejavnostih, zlasti v telekomunikacijah, in gradbeništvu , kije bilo po letu 2009 soočeno z manjšim obsegom in spremenjeno strukturo povpraševanja. Obe dejavnosti negativno izstopata tudi v mednarodnih primerjavah....			

Tisk	Naslov	Pomen namakanja za slovensko kmetijstvo		
Zaporedna št. 12	Medij	Kmetovalec, Slovenija	Stran: 26	Površina: 1.064 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 1. 5. 2020		
Stran v zbirki: 31	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeni zakon		
Povzetek	...svetovalne službe KGZS. Pri sodelovanju na razpisu je dobro, če je izdelan tudi projekt namakalnega sistema v skladu z določenimi posebnimi zahtevami Gradbenega zakona . Investitor mora pridobiti tudi predračune ponudnikov za izvedbo namakalnega sistema oz. nakup namakalne opreme. Izhodiščna podpora je pri tem ukrepu dvignjena...			

Tisk	Naslov	Ponedeljek, 27. aprila		
Zaporedna št. 13	Medij	Naš čas, Slovenija	Stran: 6	Površina: 88 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 32	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...koronavirusu. Napovedal je, da bodo po 4. maju zagnali Ivan Gale je zatrdil, da je želel o nepravilnostih s premierjem govoriti že 15. aprila. industrijo in gradbeništvo , sprostili pa tudi nekatere ukrepe gibanja. Po več kot mesecu dni strogih ukrepov so se za sproščanje odločili tudi na Hrvaškem. Znova so odprli večino...			

Tisk	Naslov	MEDICAL PRESTAVLJEN NA JESENSKI ČAS		
Zaporedna št. 14	Medij	Prepih, Slovenija	Stran: 4	Površina: 352 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 1. 5. 2020		
Stran v zbirki: 33	Avtor	O. B.		
	Teme	Inženirska dejavnost, inženirji , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...bogokletno, toda tudi topli stiski rok in prijateljski objemi. Vsemu temu smo se morali to pomlad odreči. Iz letošnjega marca smo 31. mednarodni sejem gradbeništva , energetike, komunale in obrti MEGRater 5. Mednarodni sejem trajnostnih tehnologij in zelenega življenjskega sloga GKEEN premaknili v leto 2021. V maju...			

Internet	Naslov	47-letna prodajalka s Koroške: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te		
Zaporedna št. 15	Medij	Seniorji.info, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 37	Avtor	Urška Polanc		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...Največ brezposelnih se je v regiji na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, gradbeništva , trgovine in drugih dejavnosti. Tudi na Koroškem se brezposelnost zaradi koronavirusa povečuje. Po prvi četrtini leta je na Koroškem za 26 odstotkov več...			

Tisk	Naslov	Penk - Pevniški graben		
Zaporedna št. 16	Medij	Listi Šoštanja, Slovenija	Stran: 38	Površina: 2.799 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 29. 4. 2020		
Stran v zbirki: 43	Avtor	Miran Aplinc		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...začel načrtovati progo od Celja skozi Šoštanj in naprej. Pri tem je že sodeloval, takrat še mlad tehnik, šoštanjski rojak Mihael Vošnjak. Nov poskus za graditev železnice je bil leta 1871, ko je Vošnjak znova preučil traso od Celja do Dravograda, vendar Državni zbor tri leta kasneje gradnje znova ni dovolil.62...			

Tisk	Naslov	Prototipi slovenskih respiratorjev prestali zaključne teste		
Zaporedna št. 17	Medij	Savinjske novice, Slovenija	Stran: 11	Površina: 235 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 44	Avtor	Barbara Rozoničnik		
	Teme	Inženirska dejavnost, inženirji		
Povzetek	...bi služil kot zgled in motivacija bodočim rodovom inženirjev, ki bodo nekega dne ustvarjali še boljše naprave, zdravila in ostale rešitve. Ta narod ima inženirstvo v svojih genih, a vseeno prepogosto pozabimo, kaj so naše prednosti in kako jih izkoristiti. Mladi, postanite inženirji!« Barbara Rozoničnik Vrhunski slovenski...			

Internet	Naslov	GZS za dodatno zaostritev pri sodelovanju okoljevarstvenikov v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja		
Zaporedna št. 18	Medij	Findinfo.si, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 46	Avtor	STA		
	Teme	Gradbeni zakon , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...Ljubljana, 30. aprila (STA) - Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) pozdravlja spremembe na področju gradbene zakonodaje , ki jih prinašajo sprejeti popravki prvega protikoronskega zakona. Obenem pa so v GZS danes v dopisu okoljskemu ministrstvu pozvali k dodatni zaostritvi...			

Internet	Naslov	GZS za dodatno zaostritev pri sodelovanju okoljevarstvenikov v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja		
Zaporedna št. 19	Medij	Iusinfo.si, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 48	Avtor	STA		
	Teme	Gradbeni zakon , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...Ljubljana, 30. aprila (STA) - Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) pozdravlja spremembe na področju gradbene zakonodaje , ki jih prinašajo sprejeti popravki prvega protikoronskega zakona. Obenem pa so v GZS danes v dopisu okoljskemu ministrstvu pozvali k dodatni zaostritvi...			

Internet	Naslov	ALTERNATIVNI MATERIALI: Konoplja osvaja (tudi) gradbeništvo		
Zaporedna št. 20	Medij	Gradbenik.net, Slovenija		
	Rubrika, Datum	ostalo; 30. 4. 2020		
Stran v zbirki: 50	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...uporabo naravnih, »zelenih«materialov. Med njimi je tudi konoplja. Gradnja hiše iz konopljenega betona v Bellinghamu, Washington, ZDA (foto Wikimedia) Gradbeništvo pri uporabi naravnih, »zelenih«materialov ni nobena izjema. Že vrsto let se povečuje uporaba rastlinskih vlaken kot alternativnih materialov za toplotno...			

GZS za dodatno zaostritev pri sodelovanju okoljevarstvenikov v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja

Gospodarska zbornica Slovenije (**GZS**) pozdravlja spremembe na področju **gradbene zakonodaje**, ki jih prinašajo sprejeti popravki prvega protikoronskega zakona. Obenem pa so v **GZS** danes v dopisu okoljskemu ministrstvu pozvali k dodatni zaostritvi pogojev za sodelovanje okoljevarstvenih organizacij v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja.

Novela protikoronskega zakona, ki jo je **DZ** potrdil v torek, prinaša namreč pomembne sistemske spremembe tudi na področju **gradbene zakonodaje**. Te spremembe bodo po oceni vlade oz. ministra za okolje in prostor Andreja Vizjaka občutno olajšale postopke za izvedbo investicijskih projektov in tako v času okrevanja gospodarstva po zdravstveni krizi pospešile gradbeno aktivnost.

Med temi spremembami so tudi dodatni pogoji, da morajo imeti okoljevarstvene organizacije oz. društva najmanj 50 aktivnih članov, kar se izkazuje z redno plačano članarino in udeležbo na zborih članov. Za zavode velja, da morajo imeti zaposlene tri osebe za poln delovni čas in s strokovno izobrazbo sedme stopnje s področja delovanja nevladnih organizacij, za ustanove pa, da ima ves čas najmanj 10.000 evrov premoženja. Ti pogoji veljajo za dve leti nazaj.

Okoljevarstveniki so že javno izrazili nestrinjanje in obžalovanje sprejetih sprememb. Po njihovem prepričanju se tako široko odpirajo vrata investitorjem, katerih gradbeni projekti ogrožajo okolje in naravo. Okoljevarstvene organizacije opozarjajo, da se bodo v naslednjih dveh letih projekti lahko izvajali brez ustreznega nadzora javnosti nad zakonitostjo in okoljevarstveno ustreznostjo projektov.

Po drugi strani so v **GZS** danes na ministrstvo za okolje in prostor posredovali dopis, v katerem so pozdravili zakonske novosti, obenem pa so ministrstvo pozvali, da se v pravilniku o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov merila za podelitev statusa nevladnih organizacij, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave, dopolnijo z zahtevo po izkazovanju strokovne kompetence in da se pogoj aktivnih članov dvigne na 100 članov.

V **GZS** so v sporočilu za javnost zatrdili, da se zavzemajo za uravnoteženost med varovanjem okolja in narave na eni strani ter drugimi javnimi koristmi na drugi. "**V** praksi se je večkrat izkazalo, da ni pravega ravnotežja in da je mogoče ustaviti tudi najpomembnejše strateške projekte, ne glede na širšo družbeno škodo," so opozorili.

Kot so spomnili v zbornici, že več let opozarjajo na anomalije v postopkih pridobivanja okoljevarstvenih soglasij in dovoljenj, do katerih prihaja tudi zaradi preveč ohlapnih kriterijev podeljevanja statusa nevladne organizacije v javnem interesu na tem področju.

Na okoljskem ministrstvu so sicer ta teden zavrnil očitke okoljevarstvenikov. Po njihovem prepričanju so določila novele protikoronskega zakona na področju **gradbeništva** velikega pomena za blaženje gospodarskih posledic novega koronavirusa, obenem pa še vedno omogočajo tudi varstvo okolja.

Zahteva glede minimalnega števila aktivnih članov je npr. po navedbah ministrstva skladna tudi s sporočilom Evropske komisije o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, ki pravi, da je tudi število članov v nevladnih organizacijah lahko pomemben kazalnik njene dejavnosti.

Spomnili so še, da je bilo stališče glede pomena obveznega minimalnega števila članov vključeno že v dosedanjem besedilu **gradbenega zakona**, v katerem je v primeru civilnih iniciativ določeno, da so te lahko stranski udeleženci v postopku pod pogojem, če imajo podpise 200 polnoletnih fizičnih oseb s stalnim prebivališčem na območju občine, kjer je načrtovana gradnja.

Ko ostaneš brez dela: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te

ODPRI GALERIJO

Največ brezposelnih se je v regiji na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, **gradbeništva**, trgovine in drugih dejavnosti. SAŠO BIZJAK

Urška Polanc

30.04.2020, 06.30

Tudi na Koroškem se brezposelnost zaradi koronavirusa povečuje. Po prvi četrtini leta je na Koroškem za 26 odstotkov več brezposelnih kot v enakem obdobju lani.

Če bi letos bilo običajno leto, bi bil mesec marec prelomnica, ko na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ) zaradi povečanih zaposlitev beležijo izrazit upad brezposelnosti. Takšen trend bi sledil tudi v naslednjih mesecih. Uradne statistike minulega meseca so drugačne. Glede na marec 2019 se je brezposelnost povečala v vseh koroških uradih, največ v Uradu za delo Ravne na Koroškem, kjer v marcu beležijo 17,9-odstotno povečanje brezposelnosti. Sledita radeljski in slovenjgraški urad s 15,4 odstotka in dravograjski s 7,7 odstotka. Skupno se je na Koroškem brezposelnost povečala za 15,2 odstotka. Da se je brezposelnost v vseh koroških uradih povečala tudi glede na december 2019, je povedala **Branka Škulj Nussdorfer**, vodja UD Velenje, Mozirje ZRSZ. Največ v Radljah s 12,4 odstotka, sledijo Ravne z 12, Dravograd s 11,8 in Slovenj Gradec s 9,4 - po uradih na Koroškem skupno za 11,3 odstotka. Največ brezposelnih se je na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, **gradbeništva**, trgovine in drugih dejavnosti. Med njimi je tudi 46-letna prodajalka iz Radelj ob Dravi, ki ji bo kmalu sledila še nekdanja sodelavka.

Bilo je samo vprašanje časa, trenutna kriza je bila samo pika na i

Šok, še nikoli ni bila brez službe

Prodajalki sta bili zaposleni v trgovini v Dravogradu. Sedeminštiridesetletnica, sicer iz Podvelke, je v tej trgovini delala kar 17 let, delovno razmerje ji je delodajalka, ko je morala trgovino zaradi koronavirusa zapreti, prekinila iz poslovnih razlogov. "Z virusom ni prometa, kolikor se prodaja, toliko je denarja," razmišlja prodajalka, ki je nedavno ostala brez službe.

Spraševala se je, zakaj ni - tako kot ta čas mnogi v državi -, tudi sama na čakanju, pri čemer bi finančno pomagala država, a je izvedela, da zaradi likvidnostnih težav trgovine že pred virusom do takšne pomoči ne bi bila upravičena. Januarja letos je bila odpuščena že Radeljčanka, zdaj že prijavljena na zavod, še vedno pa čaka na odpravnino in del plače. "Bilo je samo vprašanje časa, trenutna kriza je bila samo pika na i, da sem brez službe ostala še jaz. Trenutno mi teče odpovedni rok, za zdaj sem dobila izplačani le dve tretjini zadnje plače brez prispevkov. Že prej sem imela minimalno plačo, zdaj bom brez, sploh še ne vem, kako in kaj. Otroka še hodita v šolo. Po pomoč se bom obrnila na Center za socialno delo. Šok je velik, imam 24 let delovne dobe, še nikoli nisem bila brezposelna," nam je razložila Podvelčanka. Razmišlja, da bo kasneje v letu nastopila še večja kriza, ko bo takšnih primerov, kot je sama, veliko. Napovedi, kako bo, je težko podati, nam je o tem povedala Škulj Nussdorferjeva.

Brezposelnost (Koroška in Slovenija)

	Mesec	Koroška	Slovenija	Delež Koroške v SLO
Delovno aktivno prebivalstvo	II	25.418	898.250	2,8
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	II	8,2	7,9	
priliv v brezposelnost	II-III	954	24.308	3,9
odliv iz brezposelnosti	II-III	694	21.745	3,2
vključeni v zaposlitev	II-III	547	16.566	3,3
prosta delovna mesta*	II-III	853	31.118	2,7

VEČER

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

"Želimo si, da bi se brezposelnost v naslednjih mesecih umirila in da se bodo brezposelne osebe lahko čim prej zaposlile nazaj k prejšnjim delodajalcem," je dejala. O več odpovedih pričajo iz koroških gostinskih vrst, na Koroškem so odpuščali tudi v TAB Mežica, kjer so

potrdili, da so se zaradi velikega upada naročil in s tem zmanjšanja proizvodnje ob drugih ukrepih odločili za odpovedi iz poslovnega razloga 23 delavcem.

Od januarja do marca prijavljenih 954 brezposelnih

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je bilo februarja letos na območju Koroške, po lokaciji delovnega mesta, 25.418 delovno aktivnih prebivalcev, kar je za 401 osebo oziroma 1,6 odstotka več kot februarja 2019 (v Sloveniji za 1,5 odstotka več). Stopnja registrirane brezposelnosti je februarja 2020 znašala 8,2 odstotka, v primerjavi s februarjem 2019 se je na Koroškem zvišala za 0,4 odstotne točke. Konec marca 2020 je bilo registriranih 2586 brezposelnih oseb, kar je za 342 oseb oziroma 15,2 odstotka več kot marca 2019. V primerjavi s predhodnim mesecem se je registrirana brezposelnost zvišala za 109 oseb. Ob koncu marca 2020 je bil povprečni čas brezposelnosti oseb 25,7 meseca (v Sloveniji 27,3 meseca). V obdobju od januarja do marca 2020 se je v evidenco brezposelnih na novo prijavilo 954 oseb, kar je za 197 oseb oziroma 26 odstotkov več kot v enakem obdobju lani (v Sloveniji za 12,8 odstotka več). Med na novo prijavljenimi je bilo 59 iskalcev prve zaposlitve, dve osebi, ki sta delo izgubili zaradi stečaja oziroma likvidacije podjetja, 208 oseb, ki so bile opredeljene kot trajno presežni delavci (98 oseb oziroma 89,1 odstotka več kot v enakem obdobju predhodnega leta) in 539 oseb, ki se jim je izteklo delovno razmerje za določen čas (za 67 oseb oziroma 14,2 odstotka več kot v enakem obdobju predhodnega leta).

Zavarovanja za brezposelnost in ukrepi

V februarju 2020 je 822 oziroma 33,2 odstotka brezposelnih oseb prejelo denarno nadomestilo (v Sloveniji 31,1 odstotka). Povprečna višina bruto izplačanega denarnega nadomestila je znašala 757 evrov (v Sloveniji 733 evrov). V obdobju od januarja do marca 2020 je bilo v ukrepe aktivne politike zaposlovanja vključenih 265 oseb, med njimi 99 v usposabljanje in izobraževanje, od tega 20 v lokalne programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja, 17 v usposabljanje na delovnem mestu - mladi, dvanajst v vključitev brezposelnih oseb v podporne in razvojne programe; 98 v ukrep spodbude za zaposlovanje, od tega 54 v spodbude za zaposlovanje prejemnikov denarnega nadomestila; 68 v ukrep kreiranja delovnih mest, od tega 64 v javna dela.

Novi zakon nevladnim naravovarstvenikom zavezuje roke

JERNEJA POTOČNIK • 26 minut

NAZADNJE POSODOBLJENO: 8 ur

V popravke novega protikoronskega zakona, ki bi si naj prvenstveno prizadeval za omilitev posledic epidemije in dobro državljanov, so se očitno prikradli tudi člani, ki bi lahko korenito preprečili prizadevanja za varstvo okolja, velikim podjetjem pa brez omejitev omogočili gradnje. Kljub pozivom nevladnikov je Državni zbor zakon v torek zvečer sprejel, posledice pa bi lahko bile, kot opozarjajo okoljevarstveniki, usodne.

Boj proti koronavirusu zahteva žrtve, zdi pa se, da bo ena od teh v Sloveniji tudi narava ...

Novi predlogi k proti-koronskim zakonom skrivajo marsikatero neprijetno presenečenje, ki iga ob površnem branju in prepričanju, da je v mislih politikov trenutno le realnost epidemije, zlahka spregledamo. A ne tega. **42. člen** namreč ni ušel budnemu očesu nevladnih organizacij, ki delujejo v javnem interesu na področju varstva okolja.

Omenjeni člen namreč določa, da se v novi zakon vključi novo poglavje **23.A** o gradnji objektov o gradnji objektov ter novi člani od **100.b** do **100.h**. Ti elementi bi izdajo gradbenih dovoljenj sicer pospešili, hkrati pa bi zaradi poenostavljenih in skrajšanih postopkov zunaj odločanja o tem, ali se nekje sme graditi ali ne, ostali okoljevarstveniki.

Novi zakon naravovarstvene nevladnike precej omejuje, saj za sodelovanje v postopkih pri pridobivanju gradbenega dovoljenja, ki zahtevajo presojanje vplivov na okolje, postavlja vrtočlave pogoje. Ker številne nevladne organizacije visokih in zahtevnih pogojev ne izpolnjujejo, bo gradnja investitorjem, ki bi s svojo gradnjo lahko oškodovali okolje, naravo in posledično prebivalce naše države, zlahka dostopna.

Nemogoči pogoji, zavezan jezik

Da bi roke zvezali tudi organizacijam, ki morebiti izpolnjujejo pogoje, predlog zakona vsebuje še eno zahtevo – organizacija mora pogoje izpolnjevati kar zadnji dve leti, pri tem pa se snovalci zakona najbrž niso vprašali o paradoksu, ki ga zahteva skriva.

Organizacija mora pogoje izpolnjevati kar zadnji dve leti, pri tem pa se snovalci zakona najbrž niso vprašali o paradoksu, ki ga zahteva skriva.

Kateri so torej pogoji, ki bi jih morala nevladna naravovarstvena organizacija izpolnjevati, da bi lahko imela besedo pri odločanju o gradbenem dovoljenju? Za tekoče leto, pa tudi za zadnji dve leti se za društva zahteva **50** aktivnih članov, za zavode **3** osebe s strokovno izobrazbo **7**. stopnje ustreznega področja, zaposlene za polni delovni čas, ustanove pa morajo imeti ves čas najmanj 10 000 evrov premoženja.

Narava na milost in nemilost prepuščena investitorjem

Položaj nevladnih organizacij v Sloveniji kljub številnim prizadevanjem že sicer ni rožnat, taki predlogi pa bi ga lahko v prihodnje povsem dotolkli. Trenutno pa še posebno problematično vprašanje poraja prav **42. člen**, ki bi lahko, če bi dejansko prišel v veljavo, pomenil številne gradbene projekte, ki bi bili z vidika varovanja okolja, pa tudi okoljevarstvene zakonitosti, sporni. A če nevladne organizacije zaradi neizpolnjevanja pogojev sploh ne bodo mogle do besede, tudi tega, da stoji naš novi nakupovalni center na območju, ki je visoko zaščiteno zaradi redkih ptičjih vrst, ne bomo vedeli.

»Nismo proti razvoju, smo pa proti razvoju, ki škodi okolju. Namen okoljevarstvene presoje je dati zeleno luč projektom, ki so okolju prijazni in trajnostni. Samo s takšnim razvojem imamo namreč prihodnost.«

Če dobrega protiargumenta ne ponudi že narava sama, bi stanje brez naravovarstvene opozicije neposredno kršilo tudi sedaj veljavno zakonodajo kot so Aarhuška konvencija ter številne druge, okoljevarstvene direktive EU, predpisi Natura 2000 in navsezadnje Ustavo RS ... Slovenske nevladne organizacije s področja varovanja okolja so se sicer že združile in pozvale k ponovnemu premisleku, ob tem pa je društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo – **EKO KROG**, poudarilo: **»Nismo proti razvoju, smo pa proti razvoju, ki škodi okolju. Namen okoljevarstvene presoje je dati zeleno luč projektom, ki so okolju prijazni in trajnostni. Samo s takšnim razvojem imamo namreč prihodnost.«**

Ukvarjanje z **gradbeno zakonodajo** ni interventno

Društvo za opazovanje ptic Slovenije (DOPPS) je v povezavi s spornimi deli popravkov proti-koronskega zakona **Vladi RS** pripravilo tudi obsežen dopis, s katerim je želelo opozoriti na nevarnost, v katero lahko take odločitve pripeljejo. Predlagali so, da se **42. člen** v celoti odstrani, nekateri pa dodajo. **»Nastale razmere, ki so posledica epidemije COVID-19, sicer zahtevajo sprejem zakonodaje po nujnem postopku, pri čemer pa ugotavljamo, da se pod krinko nujnosti in brez ustrezne pravne podlage sprejema ureditve, ki niso v neposredni povezavi z zaježitvijo epidemije,«** zapišejo.

»Posebno zaskrbljujoče je, da predlagane spremembe v ZIUZEOP-A posegajo na področja varovanja okolja in narave in predstavljajo tveganje za nastanek nepopravljivih vplivov na okolje in naravo. Interventni zakon s poseganjem v področje **gradbene zakonodaje v ničemer ne prispeva k blaženju posledic COVID-19,«** opozarjajo.

Omenjeni člani po mnenju DOPPS ter drugih okoljevarstvenih organizacij in zavednih posameznikov okoljskim nevladnim organizacijam odvzemajo pristojnosti in pravice ter »na široko odpirajo vrata okoljsko spornim in škodljivim gradnjam ter drugim posegom v okolje in prostor.«

»Zato strokovnjaki s področja biologije in naravovarstva ter mnenjedajalci v postopkih za pridobivanje vodnih in gradbenih dovoljenj ter dovoljenj, ki se izdajajo ob upoštevanju veljavne okoljske zakonodaje, pozivamo vlado, da v predlogu zakona ZIUZEOP-A črta celotno poglavje »23.A Gradnja objektov«, člani 100b-100h,« zahtevajo in poudarjajo, da ni nikakršne potrebe po tem, da bi se tako pomembna področja urejala interventno. Omenjeni člani po mnenju **DOPPS** ter drugih okoljevarstvenih organizacij in zavednih posameznikov okoljskim nevladnim organizacijam odvzemajo pristojnosti in pravice ter »na široko odpirajo vrata okoljsko spornim in škodljivim gradnjam ter drugim posegom v okolje in prostor.«

Gradbeni apetiti > narava

V oči bode tudi predlagani **100.č** člen, ki obsega »predlog uvedbe postopka prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave,« kar je povsem v nasprotju s prizadevanji večine držav, ki se trudijo v zadnjih letih zaradi onesnaženosti, izginjanja živalskih vrst in podnebnih sprememb, okolje postaviti na prvo mesto. Podrobnejšo razlago problematičnosti posameznih elementov predlagane zakonodaje najdete tudi na spletni strani [DOPPS](#).

Drugi paket interventnih ukrepov za blaženje posledic epidemije koronavirusa, ki zajema tudi zgoraj omenjene dele, je bil v **Državnem zboru** obravnavan v torek, **28.4.**, spornim členom, ki so po besedah **Violete Tomič** »ekološko in socialno zelo nevarni«, pa je nasprotovala le **Levica**.

Šest največjih

Maske danes uvažajo gradbeniki, prevozniki in prodajalci sokov

31,7 mio EUR

Podjetje: Public Digital Infrastructure

O poslu: Najvrednejši posel je zavod za blagovne rezerve sklenil s podjetjem Joca Pečečnika. Ta naj bi po sklenjenih pogodbah dobavljal pet milijonov (dražjih) sterilnih rokavic iz lateksa, pa recimo kar 400 tisoč kosov zaščitnih očal, kar je trinajstkrat več, kot je vseh zdravstvenih delavcev v Sloveniji, in večjo količino zaščitnih mask tipa FFP2 – kot je znano, je Pečečnik nato dejansko dobavljal cenejše, navadne.

29,7 mio EUR

Podjetje: Acron, d. o. o.

O poslu: Podjetje Acron iz Slovenj Gradca se ukvarja s prodajo pisarniškega materiala in usnjene galanterije. Podjetje je sprva, 29. marca, z zavodom za blagovne rezerve sklenilo pogodbo v višini 9,6 milijona evra o dobavi zaščitnih mask tipa FFP2 po ceni 3,2 evra za kos. Nato pa je 31. marca sklenilo pogodbo o dobavi FFP2 mask po ceni 3,9 evra. Zaradi posla je izbruhnila afer, ker je v njem zaposlena tudi mama obrambnega ministra Mateja Tonina. Tonin nam je dejal, da je sam poskušal doseči, da država posel z Acronom prekine, pri čemer ni bil uspešen. So pa nato novinarji RTV Slovenija objavili dokumente, ki kažejo, da se je za sklenitev pogodbe z Acronom zavzemal Počivalškov svetovalec Mitja Terčec, ki naj bi Ivanu Galetu, namestniku direktorja blagovnih rezerv, povedal, da se z lastniki podjetja, predvsem Samom Lampretom, pozna že od prej. Maske, ki jih je Acron prodal državi po ceni 3,2 oziroma 3,9 evra, naj bi Acron dejansko stale manj kot evro in pol.

18,5 mio EUR

Podjetje: GenePlanet diagnostika, d. o. o.

O poslu: Podjetje v lasti Marka Bitenca je sprva sklenilo pogodbo v višini 8 milijonov evrov za nakup 220 ventilatorjev tipa SIRIUSMED R30, po ceni 36.400 evrov za kos. Nato so bile 29. in 31. marca sklenjene še tri pogodbe v skupni vrednosti 10,5 milijona evra o dobavi mask tipa FFP2 po ceni 3,5 evra.

12,3 mio EUR

Podjetje: Hmezad TMT, d. o. o.

O poslu: Podjetje Hmezad, ustanovljeno leta 1989, je prevozniško podjetje, danes v lasti Miloša in Domna Prešerna. Podjetje je specializirano za prevoz razsutega tovora, tretjino posla pa v zadnjem času pomenijo tudi gradbena dela. V začetku aprila je (3. 4.) je zavod za blagovne rezerve sklenil posel s Hmezadom o nakupu 22 milijonov navadnih trislojnih kirurških mask, po ceni 0,56 evra za kos.

9,8 mio EUR

Podjetje: Xan-Max, d. o. o.

O poslu: Celjsko podjetje Xan-Max je eno izmed manjših, leta 2018 je ustvarilo slabih 90 tisoč evrov prihodkov, ukvarja pa se s prodajo naravnih sokov in CBD-kapljič iz konoplje. Je v lasti Miroslava Blatnika, Draga Mlakarja in Janeza Uplaznika. Enaindvajsetega marca je podjetje z zavodom za blagovne rezerve sklenilo pogodbo v višini skoraj deset milijonov evrov o nabavi kirurških mask tipa IIR po ceni 0,49 evra, maske tipa FFP3 po ceni 2,20 evra ter obrazne ščitnike in zaščitne obleke z obvali.

7,3 mio EUR

Podjetje: Cross Continental, d. o. o.

O poslu: Podjetje Cross Continental v lasti Zlatana Randelovića, ki je tudi edini zaposleni, se ukvarja z **gradbeništvom** in ne z medicinsko opremo, ustanovljeno pa je bilo šele lani decembra. Konec marca je podjetje z zavodom za blagovne rezerve podpisalo večmilijonsko pogodbo o dobavi mask tipa FFP2 po ceni 3,76 evra, kirurških mask IIR po ceni 1,06 evra in trislojnih navadnih mask po ceni 0,82 evra za kos.

»Bolj kot Madžarski smo podobni Srbiji«

Goran Forbici, direktor CNVOS

Oblast pri napovedih o ukinjanju financiranja nevladnih organizacij pozablja, da bo s tem najbolj prizadela tiste, ki s kritiko njihove politike nimajo nič

Piše: Pia Nikolič

Foto: Uroš Abram

Goran Forbici je direktor Centra nevladnih organizacij Slovenije (CNVOS). Na področju nevladnih organizacij deluje že od leta 2002, v CNVOS je prišel pred dvanajstimi leti, njegov direktor pa je že zadnjih osem let. Po izobrazbi je filozof in zgodovinar. V preteklosti je predsedoval tudi Evropski mreži nacionalnih krovnih nevladnih organizacij. Redno sodeluje z OECD, Svetom Evrope in medvladnimi organizacijami na Zahodnem Balkanu. Na Upravni akademiji ministrstva za javno upravo predava o sodelovanju javnosti pri sprejemanju zakonodaje.

Kako obširen spekter zajemajo nevladne organizacije (NVO) v Sloveniji?

► Vsekakor večji, kot si večina predstavlja. Sem sodijo vsa društva, vsi zasebni zavodi, mladinske organizacije, lokalne karitas in podobno. Konec marca jih je bilo registriranih več kot osemindvajset tisoč. Zajemajo vse od vaških kulturnih in gasilskih društev do raziskovalnih inštitutov in okoljevarstvenih organizacij. Rad rečem, da so NVO z nami od rojstva do smrti. Kdor gre v lju-bljansko porodnišnico, lahko posluša predavanje Društva medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov. Hospic lahko pomaga našim umirajočim, več društev pa pomaga pri premagovanju bolečine ob izgubi bližnjih.

Se pravi, da bi ukinitve javnega financiranja NVO, ki ga SDS napoveduje vsaj od leta 2018, vplivala na vse ravni človekovega življenja?

► Absolutno. Pri izjavah o ukinitvah javnega financiranja NVO gre ponavadi za nesporazum in nevednost. S pojmom NVO

Tolikšnega strahu prej nismo poznali. Po zavrnitvi so se na organizacije takoj začeli napadi, od Janše do Demokracije in trolov. Ljudje so dobivali grozilne klice.

zlasti na desnem političnem polu enotijo organizacije, ki so politično aktivne, ki imajo jasna svetovnonazorska prepričanja in ki jih tudi javno zagovarjajo. Če pa bi dobesedno vzeli napovedi o popolnem prenehanju financiranja, bi to prizadelo okoli šestnajst tisoč organizacij. Toliko se jih namreč financira iz državnih ali občinskih sredstev.

Kdo je največji prejemnik javnih sredstev?

► Že nekaj let je na prvem mestu Zavod svetega Stanislava. Sledijo Rdeči križ, Olimpijski komite, Smučarska zveza, ŠENT, ki se ukvarja z duševnim zdravjem, invalidsko društvo Sonček in Zavod Antona Martina Slomška. Z napovedovanjem ukinjanjem javnih sredstev bi torej najbolj prizadeli tiste, ki s kritiko njihove politike nimajo nič. Pred dvema letoma smo izračunali, koliko javnega denarja dobijo organizacije, ki so SDS trn v peti. Na letni ravni njihovi skupni javni prejemki ne dosežejo dveh milijonov evrov. Letno financiranje sektorja NVO pa je

vredno okoli tristo milijonov evrov, od tega sto milijonov pride od ministrstev.

Kaj bi se zgodilo ob popolnem prenehanju javnega financiranja?

► Ne verjamem, da bi to kdorkoli hotel. S SDS vred. Če že, pa bi se najbrž starši hitro začeli spraševati, kam popoldan s svojimi otroki, ker ne bi bilo treningov, ne bi vedeli, kam zvečer, ker ne bi bilo kulturnih prireditev. Ob vsakem požaru bi verjetno iskali vedra in sosede za pomoč. NVO skrbijo tudi za naš vrhunski šport, v okviru socialnovarstvenih programov pa oskrbujejo sto petdeset tisoč uporabnikov.

Ima SDS zdaj, ko je na vodilnem položaju, moč, da doseže popolno ukinitve financiranja?

► Primeri iz tujine kažejo, da ni nič nemogoče, če si na oblasti dovolj dolgo. Madžarska si je začela aktivno podrežati sektor NVO okoli leta 2013. V šestih letih je Orbán uspelo doobra spodnesti tla tistim, ki so kritični do njega. Podobno bi se lahko zgodilo pri nas. Pravno gledano vlada nekatere vzvode namreč ima. Večina javnega financiranja ni zagotovljena avtomatsko. Samo Rdeči križ ima zaradi krvodajalstva vnaprej zagotovljen določen delež sredstev. Vsi ostali kandidirajo na razpisih. Prav tako imajo pogodbe že vrsto let klavzulo, da če pride do zmanjšanja proračunskih sredstev, lahko pogodbo prekinijo. Vlada bi torej lahko postopoma dosegla ukinitve financiranja. Enajstega aprila je na primer sprejela sklep o zadržanju izvrševanja proračunov. Ministrstvom je naročila, naj pregledajo obstoječe pogodbe in jih razdelijo na tiste, ki se morajo med epidemijo nadaljevati, tiste, katerih aktivnosti je mogoče prestaviti na kasnejši čas, in tiste, ki naj se kratko malo prekinijo. Obenem je zadržala vse razpise oziroma celo naročila, naj se razveljavijo. Kultura in šport sta tako še brez večine sredstev za letošnje leto, pa smo praktično že na polovici leta. Poleg tega pa je na primer vladni urad za komuniciranje (UKOM) še pred tem petnajst organizacij pozval k odstopu od pogodbe. Dejstvo je tudi, da že samo glasno vladno preigravanje rezov učinkuje. Hitro pride do samocenzure, enako kot na primer pri medijih. Ko je UKOM zahteval razvezo pogodb, me je poklical direktor pomembne organizacije. Spraševal je, kaj naj naredi. Ve, da nimajo prav in da mu pravno nič ne morejo. A je vseeno razmišljal, da se ukloni. »Nočem, da mi pošljejo kup revizij in se mi maščujejo na prihodnjih razpisih,« mi je rekel. Tolikšnega strahu prej nismo poznali. Po zavrnitvi so se na organizacije takoj začeli napadi, od Janše do Demokracije in trolov. Ljudje so dobivali grozilne klice. Težko se je znebiti občutka, da Janša iz ljudi potegne najslabše. Ne le pri svojih privržencih, tudi na drugi strani. Dejstvo je, da smo že vsi malo nervozni in nestrpni, pa nista minila niti dva meseca. In ne gre samo

za jezo, ki smo jo na primer čutili do prejšnje vlade, ko se je lotila dodatka za delovno aktivnost in najrevnejših, čustva so precej močnejša. Bertolt Brecht je to lepo ilustriral v zgodbi, v kateri Gospod Keuner sreča okupatorskega vojaka, ki ga nažene s pločnika na cesto. V tistem je Keunerja prijel, da bi okupatorskega vojaka in celoten njegov narod izbrisal z obličja zemlje. Na srečo je hitro ugotovil, da sam potem ne bi bil nič boljši. Prav to se nam zdaj dogaja. Njihove norosti poneumljajo še nas.

V kakšnem položaju smo trenutno glede na tujino?

► Finančno gledano je primerjalno naš nevladni sektor dokaj ranljiv. V primerjavi z zahodnoevropskimi državami je v njem zelo malo finančnih rezerv. V Angliji na primer veljaš za finančno stabilno organizacijo, če imaš za pol leta rezerve. Pri nas takšnih organizacij skoraj ni. Če pa nas primerjam z Madžarsko, so se tam lahko kritične organizacije ob prekinitvi državnega financiranja zanesle vsaj na tuje donatorje, ki pa jih pri nas tako rekoč ni. Soros je samo mit desnice. Zaradi našega hitrega približevanja EU je večina tujih donatorjev že konec devetdesetih ocenila, da ni potrebe po podpiranju aktivnosti NVO, ker ne more nič več ogroziti

pravne države, demokracije in človekovih pravic. Ironično, mar ne?

Ali morda hodimo bolj po srbski kot po madžarski poti obravnavanja NVO?

► Če bi izhajali iz finančne odpornosti, smo bolj kot Madžarski podobni Srbiji. Na Madžarskem se je Orbánov pogrom začel s pošiljanjem inšpekcij organizacijam, ki so bile kritične do njegove oblasti. Nevladnim organizacijam, ki so bile zaradi zahodnih donatorjev finančno neodvisne od vlade, so začasno zablokirali račune in odvzeli davčne številke. Nazaj so jih morale iztožiti. Ko je leta 2016 ponovno dobil ustavno večino, je začel sprejemati tudi zakone, kot je tisti o petindvajsetodstotni obdavčitvi tujih sredstev, ter tisti, ki je NVO obvezal, da se morajo po ruskem zgledu registrirati

Težko se je znebiti občutka, da Janša iz ljudi potegne najslabše. Ne le pri svojih privržencih, tudi na drugi strani.

kot tuji agentje, če dobijo denar iz tujine. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da je Madžarska vse do Orbána veljala za svetilnik, kar se tiče razvoja NVO, javnega financiranja in dobrega sodelovanja s parlamentom in vlado. V Srbiji je, po drugi strani, vse skupaj potekalo hitreje, ker je bil nevladni sektor finančno manj stabilen. Konec prejšnjega desetletja so se zaradi demokratičnih reform v državi tuji donatorji začeli umikati, NVO so bile prepuščene domačemu financiranju. Vučić je kritične v borih dveh letih spravil na kolena, ker je financiranje preusmeril samo v tiste, ki ga podpirajo oziroma molčijo.

Zdi se, da je želela domača oblast z nekaterimi NVO obračunati že kar v drugem svežnju protikoronskih ukrepov.

► Da nas čaka zaostrovanje pogojev za vlaganje tožb v okoljskih postopkih, nam je bilo jasno že ob branju koalicijske pogodbe. Tudi minister Vizjak ga je napovedal v svoji predstavitvi pred državnim zborom. Absolutno pa nas je presenetilo, da je del protikoronskega paketa. Ta zakonodaja je kratkoročna, veljala naj bi le do konca junija. Hkrati po drugem zakonu velja, da do prvega julija stojijo vsi upravni roki, razen v nujnih zadevah, kamor pa ti postopki ne spadajo. Nesmiselno je, da v protikoronski zakon tlačijo nekaj, česar sploh ni mogoče uresničiti. Zato bi bilo potezo nemara bolje razumeti kot test, ali se takšna določba da spraviti skozi državni zbor. Očitno se da, ker tudi tako imenovani liberalni blok znotraj koalicije ni imel nič proti. Verjetno testirajo tudi, ali bo sprožena ustavna pritožba in kako se bo odzvalo ustavno sodišče. Če jim bo pritrdilo, lahko najbrž hitro pričakujemo podoben člen v gradbenem zakonu. In to za večno.

Kaj to pomeni za varstvo okolja?

► Predvsem precejšnje znižanje standardov in varovalk. Trenutno jih imamo precej. Prva varovalka je seveda država, ARSO, ministrstvo za okolje. Šele če ta odpove, pridejo na vrsto okoljevarstvene organizacije. Te naj bi bile zadnji branik, izhod v sili. Glede na to, da ministra Vizjaka bolj kot okolje skrbijo zastoji v gradbeništvu in pri hidroelektrarnah, smo brez prve varovalke očitno že ostali. Vloga okoljevarstvenikov je zato toliko bolj pomembna. A zdaj se hoče onemogočiti še njih. Pravice in pogoje vključevanja organizacij v izdajo okoljevarstvenih dovoljenj in sodne postopke je sicer smotrno vsake toliko preizprašati. Vsako zakonodajo je treba periodično evalvirati in dopolnjevati. Sami razpravi o pogojih zato ne nasprotujemo. A ne moreš pogojev kar naenkrat nastaviti tako, da ne more skoraj nihče več zraven. Ker si s tem dejansko ukinil pravico in varovalko.

Eden od novih pogojev je tudi plačevanje članarine. Je običajno, da se v NVO plačujejo članarine?

► Ta pogoj je absolutni nesmisel. V društvih članarina ni obvezna. Kaj je torej s tistimi društvi, ki članarin nimajo? Absurdna je tudi določba, da se plačilo članarin preverja prek evidence nakazil na bančni račun. Veliko članov še vedno članarino plačuje gotovinsko. Na primer na letnem zboru članov.

Je v odločbi še kakšen ukrep vreden problematiziranja? Na primer časovna določila?

► Največji problem je najbrž ravno določba, da moraš nove pogoje izpolnjevati za dve leti nazaj, čeprav zanje takrat sploh še nisi vedel. Navsezadnje ne gre za pogoje, ki bi jih društvo ob normalnem delovanju že sicer izpolnjevalo. Za to, da ustanoviš društvo, v Sloveniji potrebuješ le tri posameznike, po novem pa naj bi jih imel vsaj petdeset, če hočeš sodelovati v postopkih. To ni le pretiran pogoj, ampak tudi nesmiseln. Po ministrovih besedah naj bi z njim izkazoval legitimnost. Postopki izdaje okoljevarstvenega dovoljenja skupaj s sodnimi postopki v primeru pravnega varstva niso postopki, kjer bi štel število glasov. Tam morajo šteti strokovni argumenti in tudi sodišče mora presoati na podlagi prava in stroke. Torej je popolnoma irelevantno, ali za neko pobudo stojijo tri osebe ali sto tisoč, pomembni so argumenti. Norost takšnega pogoja lepo ilustrira dogajanje okoli hidroelektrarn na

Savi. Društvu za preučevanje rib je uspelo zmagati na upravnem sodišču in zaustaviti izdajo dovoljenja, ker je uspešno dokazalo, da postopki niso potekali tako, kot bi morali. Imajo pa devetnajst članov in ne petdeset. Očitno je torej tudi z manj kot petdesetimi člani mogoče imeti prav in preprečiti nezakonito izdajo dovoljenj. Poleg tega pa ne pozabimo, da okoljevarstvene organizacije

Kultura in šport sta še brez večine sredstev za letošnje leto, pa smo praktično že na polovici leta.

v postopkih sodelujejo zato, da zastopajo okolje, ne pa svojih članov, skupine posameznikov ali lokalne skupnosti. Tam so zato, da govorijo v imenu okolja, ne ljudi. Zakaj je torej pomembno, koliko članov imajo?

Kako pa komentirate pogoj, da mora imeti ustanova deset tisoč evrov premoženja?

► Gre za enako nesmiseln pogoj. Če

zanemarimo dejstvo, da se večina ustanovi s štiristo cvri, premoženje ustanove pa ni namenjeno financiranju tekočega poslovanja. Iz njega ni mogoče plačati strokovnjaka. Ležati ti mora na računu. Kaj ima torej ta pogoj s kakovostjo? Enako velja za zavode in pogoj, da imaš tri zaposlene s strokovno izobrazbo s področja, na katerem si aktiven. Zakaj eden ni dovolj, mi ni jasno, glede na to, da pri ustanovah in društvih ne zahtevajo niti enega. Enako velja za izobrazbeni pogoj. Ne priznavajo delovnih izkušenj. Če vzamemo za primer Umanotero, eno naših najstarejših in vodilnih okoljevarstvenih organizacij, ki jo vodi francistka Gaja Breclj. Na področju okoljevarstva deluje dvajset let in na njenem področju je malo takšnih strokovnjakov. Pogoja vseeno ne izpolnjuje. Sklep se zato ponuja kar sam od sebe: ne gre jim za izboljšanje kakovosti postopkov, hočejo samo onemogočiti okoljevarstvenike in pospešiti gradbene projekte ne glede na ceno za okolje.

V koliko gradbenih projektov pa so trenutno vključene NVO?

► Tega pregleda nima niti država, niti agencija za okolje, niti minister. Sami so priznali, da govorijo precej na pamet. Kar napeljuje na to, da najbrž niti ne gre za ne vem kakšne dejanske probleme, ampak bolj za razkazovanje moči. Za discipliniranje. x

Mladina, št. 16

Vizjakova vendeta

Slovenska politika je glede energetike anarhična in razcepljena in enako velja za stroko: so za novo nuklearko, za hidroelektrarne, vetrne, sončne in veliko jih je tudi proti, tudi proti čemur koli. Naredili so TEŠ 6 na premog in komaj je začela obratovati, že razmišljajo o zaprtju (izpusti, stroški s premogom, itd.). Imamo energetske politike razsuto po dokumentih in v realizaciji ... brez pameti, celo energetske lobiji ne vedo več, kaj bi. Mogoče bi najraje videli še kakšno »šestico« na uvoženi premog, ali pa pregrešno drago novo nuklearko. V obeh primerih bi bilo cvenka za vse še več, kot ga je bilo za TEŠ.

Skoraj vsa proizvodnja električne energije in njena distribucija je v lasti države in med seboj tekmujejo proizvajalci iz Nek, s proizvajalci na Savi, na Soči, itd., enako je z distributerskimi podjetji. Gospodarijo, kakor vedo in znajo. Sreča, da se ni še pojavil kakšen »nov nacionalni interesent«, ki bi vsa podjetja združil, vložil dodatne milijone in potem prodal vse HE za polovično ceno kakšnemu tujemu finančniku, podobno kot se obeta nekaterim turističnim podjetjem.

Najprej so ljubitelji okolja onemogočili investicijo v zadrževalni jez pri Radovljici, zatem je zmagal sulec v srednji Savi, češnja na tortici je bila pa zaustavitev gradnje HE Mokrice. Vmes se je opletalo še z Muro in dobili smo dokument, da

se ne bo z njo nič naredilo. Pa se je že! Talnica v Prekmurju se iz leta v leto znižuje in kmetje imajo težave s sušo.

Na Završnici je bila okoli leta 1902 postavljena HE z dvema turbinama, izdelanima v Ljubljani. Vrteli sta se v nedogled. Po prvi svetovni vojni je začela delovati prva HE na Dravi – Fala. Stoletnica deluje in najbrž bi bil izračun povprečne cene kilovatne ure cenejši kot je sedaj iz NEK Krško, ko še dolgo ne bomo imeli vsaj približnih izračunov, koliko bodo zanamce obremenjevali stroški z razgradnjo in njenimi odpadki.

Z zaustavitvijo gradnje HE Mokrice se je najbrž zaustavila izgradnja celotne verige HE in s tem izraba celotnega energetskega potenciala Save. Z ohranitvijo okolja, vsaj na sedanjem nivoju pa ne bi smelo biti problemov. Ne gre zanemariti tudi drugih učinkov kot so domače znanje, **gradbeništvo**, uvozno-izvozni efekti, mogoče spet turbine iz Ljubljane, itd. Nova nuklearka naj se pa gradi kasneje, po izteku življenjskega obdobja NEK.

Vse to kaže, da imamo z gospodarjenjem in z naložbami v gospodarsko infrastrukturo številne sistemske probleme, med njimi še posebej glede ohranitve-izboljšanja življenjskega okolja. Skoraj vsaka ljubiteljska skupina ornitologov, ihtiologov, kmetov, itd. lahko zaustavi investicijo velikega gospodarskega pomena. Zato je zadnji čas, da se za presojo takšnih naložb z zakonom določijo institucije, ki pred začetkom naložbe presodijo njihove vplive na okolje. Vendar ne z zaustavitvijo vsake namere ali že investicije v izvedbi, ampak s konkretnimi predlogi za izboljšanja naložbe v korist okolja. Najlažje je uveljavljati prepovedi.

— Franci Gerbec, Kremenica

Zgodba Korošice: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te

Sašo Bizjak Največ brezposelnih se je v regiji na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, **gradbeništva**, trgovine in drugih dejavnosti.

Aktualno

Tudi na Koroškem se brezposelnost zaradi koronavirusa povečuje. Po prvi četrtini leta je na Koroškem za 26 odstotkov več brezposelnih kot v enakem obdobju lani.

Če bi letos bilo običajno leto, bi bil mesec marec prelomnica, ko na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ) zaradi povečanih zaposlitev beležijo izrazit upad brezposelnosti. Takšen trend bi sledil tudi v naslednjih mesecih. Uradne statistike minulega meseca so drugačne. Glede na marec 2019 se je brezposelnost povečala v vseh koroških uradih, največ v Uradu za delo Ravne na Koroškem, kjer v marcu beležijo 17,9-odstotno povečanje brezposelnosti. Sledita radeljski in slovenjgraški urad s 15,4 odstotka in dravograjski s 7,7 odstotka. Skupno se je na Koroškem brezposelnost povečala za 15,2 odstotka. Da se je brezposelnost v vseh koroških uradih povečala tudi glede na december 2019, je povedala **Branka Škulj Nussdorfer**, vodja UD Velenje, Mozirje ZRSZ. Največ v Radljah s 12,4 odstotka, sledijo Ravne z 12, Dravograd s 11,8 in Slovenj Gradec s 9,4 - po uradih na Koroškem skupno za 11,3 odstotka. Največ brezposelnih se je na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, **gradbeništva**, trgovine in drugih dejavnosti. Med njimi je tudi 46-letna prodajalka iz Radelj ob Dravi, ki ji bo kmalu sledila še nekdanja sodelavka.

Bilo je samo vprašanje časa, trenutna kriza je bila samo pika na i.

Šok, še nikoli ni bila brez službe

Prodajalki sta bili zaposleni v trgovini v Dravogradu. Sedeminštiridesetletnica, sicer iz Podvelke, je v tej trgovini delala kar 17 let, delovno razmerje ji je delodajalka, ko je morala trgovino zaradi koronavirusa zapreti, prekinila iz poslovnih razlogov. "Z virusom ni prometa, kolikor se proda, toliko je denarja," razmišlja prodajalka, ki je nedavno ostala brez službe. Spraševala se je, zakaj ni - tako kot ta čas mnogi v državi -, tudi sama na čakanju, pri čemer bi finančno pomagala država, a je izvedela, da zaradi likvidnostnih težav trgovine že pred virusom do takšne pomoči ne bi bila upravičena. Januarja letos je bila odpuščena že Radeljčanka, zdaj že prijavljena na zavod, še vedno pa čaka na odpravnino in del plače. "Bilo je samo vprašanje časa, trenutna kriza je bila samo pika na i, da sem brez službe ostala še jaz. Trenutno mi teče odpovedni rok, za zdaj sem

dobila izplačani le dve tretjini zadnje plače brez prispevkov. Že prej sem imela minimalno plačo, zdaj bom brez, sploh še ne vem, kako in kaj. Otroka še hodita v šolo. Po pomoč se bom obrnila na Center za socialno delo. Šok je velik, imam 24 let delovne dobe, še nikoli nisem bila brezposelna," nam je razložila Podvelčanka. Razmišlja, da bo kasneje v letu nastopila še večja kriza, ko bo takšnih primerov, kot je sama, veliko. Napovedi, kako bo, je težko podati, nam je o tem povedala Škulj Nussdorferjeva.

Brezposelnost (Koroška in Slovenija)

	Mesec	Koroška	Slovenija	Delež Koroške v SLO
Delovno aktivno prebivalstvo	II	25.418	898.250	2,8
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	II	8,2	7,9	
priliv v brezposelnost	II-III	954	24.308	3,9
odliv iz brezposelnosti	II-III	694	21.745	3,2
vklučeni v zaposlitev	II-III	547	16.566	3,3
prosta delovna mesta*	II-III	853	31.118	2,7

VEČER

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

"Želimo si, da bi se brezposelnost v naslednjih mesecih umirila in da se bodo brezposelne osebe lahko čim prej zaposlile nazaj k prejšnjim delodajalcem," je dejala. O več odpovedih pričajo iz koroških gostinskih vrst, na Koroškem so odpuščali tudi v TAB Mežica, kjer so potrdili, da so se zaradi velikega upada naročil in s tem zmanjšanja proizvodnje ob drugih ukrepih odločili za odpovedi iz poslovnega razloga 23 delavcem.

Od januarja do marca prijavljenih 954 brezposelnih

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je bilo februarja letos na območju Koroške, po lokaciji delovnega mesta, 25.418 delovno aktivnih prebivalcev, kar je za 401 osebo oziroma 1,6 odstotka več kot februarja 2019 (v Sloveniji za 1,5 odstotka več). Stopnja registrirane brezposelnosti je februarja 2020 znašala 8,2 odstotka, v primerjavi s februarjem 2019 se je na Koroškem zvišala za 0,4 odstotne točke. Konec marca 2020 je bilo registriranih 2586 brezposelnih oseb, kar je za 342 oseb oziroma 15,2 odstotka več kot marca 2019. V primerjavi s predhodnim mesecem se je registrirana brezposelnost zvišala za 109 oseb. Ob koncu marca 2020 je bil povprečni čas brezposelnosti oseb 25,7 meseca (v Sloveniji 27,3 meseca). V obdobju od januarja do marca 2020 se je v evidenco brezposelnih na novo prijavilo 954 oseb, kar je za 197 oseb oziroma 26 odstotkov več kot v enakem obdobju lani (v Sloveniji za 12,8 odstotka več). Med na novo prijavljenimi je bilo 59 iskalcev prve zaposlitve, dve osebi, ki sta delo izgubili zaradi stečaja oziroma likvidacije podjetja, 208 oseb, ki so bile opredeljene kot trajno presežni delavci

(98 oseb oziroma 89,1 odstotka več kot v enakem obdobju predhodnega leta) in 539 oseb, ki se jim je izteklo delovno razmerje za določen čas (za 67 oseb oziroma 14,2 odstotka več kot v enakem obdobju predhodnega leta).

Zavarovanja za brezposelnost in ukrepi

V februarju 2020 je 822 oziroma 33,2 odstotka brezposelnih oseb prejelo denarno nadomestilo (v Sloveniji 31,1 odstotka). Povprečna višina bruto izplačanega denarnega nadomestila je znašala 757 evrov (v Sloveniji 733 evrov). V obdobju od januarja do marca 2020 je bilo v ukrepe aktivne politike zaposlovanja vključenih 265 oseb, med njimi 99 v usposabljanje in izobraževanje, od tega 20 v lokalne programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja, 17 v usposabljanje na delovnem mestu - mladi, dvanajst v vključitev brezposelnih oseb v podpirne in razvojne programe; 98 v ukrep spodbude za zaposlovanje, od tega 54 v spodbude za zaposlovanje prejemnikov denarnega nadomestila; 68 v ukrep kreiranje delovnih mest, od tega 64 v javna dela.

Blagneča hiša ni več kulturni spomenik

Seja občinskega sveta Šenčur je tokrat potekala v dvorani kulturnega doma, kjer je dovolj prostora za upoštevanje varnostne razdalje.

DANICA ZAVRL ŽLEBIR

Šenčur – Na seji so svetniki v prvi obravnavi potrdili občinska podrobna prostorska načrta (OPPN) za dve kmetijski gospodarstvi. Župan Ciril Kozjek je po seji povedal, da so v občini veseli, da se kmetijska gospodarstva razvijajo in širijo, kar je pomembno zlasti v času vse pomembnejše lokalne samooskrbe. Do druge obravnave pa so svetniki zahtevali še dodatna pojasnila pripravljavca dokumentov. Tokrat so obravnavali tudi zaključni račun proračuna za leto 2019 in ga tudi sprejeli, zadovoljni, ker občina veliko denarja namenja naložbam.

Ena od investicij je tudi v gradnjo Blagneče hiše. Doslej je imela status kulturnega spomenika lokalnega pomena, vendar je občina zaprosila za prenehanje tega statusa, saj želijo ostanke hiše do tal porušiti in jo zgraditi na novo po prvotni podobi. O tem so svetniki v minulih mesecih veliko razpravljali, o rušitvi so imeli vrsto pomislekov, vendar so z občine dobili pojasnilo, da obstoječe hiše ni mogoče obdržati, ker niso dobili jamstva za varno gradnjo na stenah pritličja. Kot je po seji dejal župan Kozjek, se z Blagnečo hišo ukvarjajo že od leta 2012, vmes so večkrat spremenili gradbeno dovoljenje, zdaj pa je končno jasno, da je v preveč slabem

stanju, da bi jo lahko obdržali. S preklicem statusa kulturnega spomenika so dobili priložnost, da porušijo ostanek hiše, ki še stoji, zaprosijo za spremembo gradbenega dovoljenja in jo ponovno zgradijo po nekdanji podobi. Ob tem jim je spomeniškovarstvena stroka postavila pogoj, da nekatere dragocene ohranjene elemente vgradijo v novogradnjo, in sicer kamnit polkrožen portal z lesenimi vrati in lani odkrito poslikavo ob portalu, ki priča o stari hišni številki. Obdržali naj bi tudi opeko, s katero je pozidano pritličje. »Del kulturne dediščine bomo tako ohranili tudi v novi stavbi,« pravi župan, ki pričakuje, da bodo letos Blagnečo hišo lahko končno spravili pod streho.

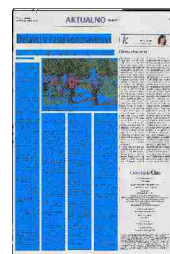
Na seji so prejeli tudi sklep

o lokacijski preveritvi na območju enote urejanja prostora ŠE-40. Gre za prvi primer lokacijske preveritve od lani sprejetega **gradbenega zakona**. Občinska uprava pa je svetnike seznanila tudi s tekočim dogajanjem v občini. Podpisali so pogodbo z izvajalcem za gradnjo pločnika Srednja vas–Luže, kjer bodo po prvomajskih praznikih začeli dela, prav tako bodo po praznikih nadaljevali gradnjo infrastrukture na jugu občine.

Za naslednjo sejo občinskega sveta, ki naj bi bila maja ali na začetku junija, župan Ciril Kozjek že upa, da bo potekala v običajnih razmerah in že v novih prostorih medgeneracijskega centra v ozadju Blagneče hiše.

Po rušitvi stare Blagneče hiše bodo na tem mestu postavili novogradnjo enakega videza; v ozadju že zgrajen medgeneracijski center. / Foto: Gorazd Kavčič

Delavci v času koronavirusa

Sedanja epidemija je močno spremenila tudi svet dela. Kaj to pomeni za prihodnost, koliko delovnih mest bomo ohranili, je na obzoru socialna kriza, so vprašanja, ki se porajajo pred praznikom dela.

DANICA ZAVRL ŽLEBIR

Kranj – Še lani v tem času nam je po podatkih statističnega urada šlo zelo dobro: stopnja brezposelnosti je bila zgolj štiriodstotna, delovno aktivnih je bilo 900 tisoč prebivalcev, od tega dobra desetina samozaposlenih. S pojavom epidemije novega koronavirusa se je marsikaj spremenilo in napovedi niso obetavne: že letos naj bi bilo brezposlenih več, zaradi omejitve gibanja se zmanjšujejo dnevne migracije, zlasti negotov pa je položaj zaposlenih v sosednjih državah. Višji je delež zaposlenih, ki ostajajo doma, veliko ljudi pa je tudi na čakanju ali pa so podjetja celo začela odpuščati. Po statističnih podatkih so se pričakovanja v zvezi z zaposlitvijo močno poslabšala: zmanjšanja pričakujejo v 45 odstotkih podjetij predelovalnih dejavnosti, 24 odstotkov v podjetjih trgovine na drobno, v 39 odstotkih podjetij s storitvenimi dejavnostmi in 20 odstotkih podjetij v **gradbeništvu**.

Zaradi epidemije so zastale cele dejavnosti, spet druge pa ljudje delajo na najvišji stopnji obremenitve. Zdajšnje razmere delavcem povzročajo nove izzive. Na dve največji sindikalni organizaciji na Gorenjskem smo naslovili vprašanje, s kakšnimi težavami se ljudje obračajo na sindikat v okoliščinah, ko so mnogi na čakanju, ko jih veliko še dela, ne da bi delodajalci ustrezno poskrbeli za njihovo zaščito, ko se nekaterim obeta tudi (trajna) izguba dela ...

Matej Jemec, sekretar Območne organizacije Zveze svobodnih sindikatov Slovenije za Gorenjsko ZSSS, pra-

vi, da vprašanj na sindikalno centralo ni veliko, kar očitno kaže, da ljudem marsikaj pojasnijo sindikalisti v njihovih delovnih okoljih. Sicer pa pomagajo svojemu članstvu (saj to financira sindikalne organizacije s članarino), s prvim neplačanim nasvetom pa tudi nečlanom. »Tako delavce sedaj zanima, ali so dobili zakonito odpoved, ali je zakonito, da se jim je znižala plača, ter koliko bodo plačani dodatno, če delajo med krizo. Kjer imamo sindikat, ni veliko kršitev. Kjer ga ni, pa prihaja tudi do hudih zlorab. Tako nekateri delodajalci izkoriščajo krizo, da se znebijo določenih delavcev. Tudi sindikalistov. Tako sta v medijih odmevala primera iz Lidla ter komunale Prodnik (v Domžalah). V zvezi z varnostjo bi poudaril, da nekateri delodajalci zgledno upoštevajo varnostne ukrepe, nekateri pa le dajo obvestilo na oglasno desko, kjer piše, da si morajo delavci umivati roke dvakrat na izmeno in se držati narazen. In to naj bi bilo dovolj za upoštevanje varnosti! Menim, da je država načrtno pustila, da proizvodnja teče nemoteno naprej, četudi ne delajo nujnih izdelkov in četudi praktično ni poskrbljeno za varnost. Namreč ne poznam nobenega podjetja, ki bi moralo zaustaviti proizvodnjo, čeprav so imeli kot varnostne ukrepe le takšno banalno obvestilo na oglasni deski, ki ga omenjam. V takih primerih ni druge rešitve, kot da se ljudje organizirajo v sindikat in s skupnimi močmi ter preko sindikalnih akcij (mediji, peticije ...) dosežejo spoštovanje varnosti in da delodajalec spoštuje zakonodajo glede pravic delav-

cev. To jim jaz svetujem. Sicer imamo nekatere res dobre inšpektorje za delo, ampak če vlada izda takšne odredbe, ki so praktično neuporabne, da se kaznuje delodajalec, ki ne spoštuje varnosti in zdravja delavcev v zvezi s koronavirusom, potem se ne da veliko narediti preko pravnih vzvodov.«

Kako varna je zaposlitev v prihodnje

Nežka Bozovičar, predsednica Sveta gorenjskih sindikatov, pa ima takšne izkušnje: »Lahko rečem, da je bilo v začetni fazi pri delavcih, še posebej tistih, ki so kljub epidemiji redno odhajali na delo, prisotnega več strahu pred možnostjo okužbe. Številni so menili, da je za njihovo zdravje preslabo poskrbljeno, strah jih je bilo tesnejših stikov na delovnem mestu. Ker pa epidemija traja že drugi mesec, konca pa še ni videti, se številni že sprašujejo, kako varna je njihova zaposlitev v prihodnosti. Precej delavcev je na čakanju na delo doma, nekateri so koristili tudi letne dopuste. Te delavce je sedaj strah, kaj bo, ko se vrnejo na delo, strah jih je morebitnih odpuščanj in si dejansko želijo čim prej vrniti se nazaj na delo. V Svetu gorenjskih sindikatov smo v obdobju po razglasitvi epidemije delavcem pojasnjevali, katere oblike odsotnosti so dopustne glede na okoliščine pri posameznem delavcu, kakšne obveznosti ima delodajalec z vidika zagotavljanja zdravih in varnih delovnih razmer, opozarjali delodajalce, kjer niso bili izvedeni potrebni ukrepi, da se zaščiti zdravje delavcev, da se jim zagoto-

vijo zadostne količine mask, rokavic, razkužil in drugih zaščitnih sredstev, predlagali, da se iz delovnega procesa umaknejo ranljivejše skupine zaposlenih, preverjali pravilnost izvedbe začasnega čakanja na delo, odgovarjali in pojasnjevali vprašanja v zvezi z nadomestilom plače ob različnih oblikah odsotnosti, preučevali načrtovane in že pripravljene ukrepe države ... Po uveljavitvi prvega protikoronskega zakona smo predvsem delavcem pa tudi nekaterim delodajalcem pojasnjevali, kako je s kriznim dodatkom, oprostitvijo plačila prispevkov, letnimi dopusti med čakanjem na delo doma in podobno. Odpovedi večjemu številu delavcev za zdaj še nismo zabeležili, se pa v nekaterih podjetjih že pojavljajo ali napovedujejo posamezna odpuščanja.«

Učinki ukrepov

Sogovornika smo vprašali tudi o učinku vladnih ukrepov za pomoč gospodarstvu in prebivalstvu na položaj delavcev. Matej Jemec pozdravlja smer vladnih ukrepov, torej da se z izdatno pomočjo prebivalcem in podjetjem skuša obdržati standard delavcev in da se ohrani pri življenju podjetja. Kritičen pa je do tega, da sindikate ignorirajo pri sprejemanju teh ukrepov, da se je v pripravi teh dokumentov upoštevalo veliko delodajalskih predlogov, delavskih pa ne, da je veliko ljudi izpadlo iz sistema prejetja pomoči (prekarni delavci, honorarci, mnogi es-pejevcji ne bodo mogli izpolniti pogojev za pomoč države) in se je bati, da bo to vodilo v razmere, ko bodo bogati še bogatejši, revni pa še

revnejši. In proti temu se je treba z vsemi silami boriti, je prepričan. Nežka Bozovičar pravi, da po podatkih, ki jih imajo, skoraj v vsakem podjetju izvajajo ukrepe, ki jih je država ponudila v pomoč gospodarstvu: »V nekaterih podjetjih že imajo težave z likvidnostjo in jim čakanje na povračilo nadomestil plač za zaposlene s strani države predstavlja oviro. Nekatera podjetja že čutijo tudi pomanjkanje naročil. Na drugi strani pa se nekatera podjetja srečujejo tudi s povečanim obsegom dela in popolnoma zapolnjenimi kapacitetami. Kakšen učinek imajo protikoronski ukrepi za delavce, je še prezgodaj reči. Ukrepi države so brez dvoma nujni in dobrodošli in bodo preprečili številna odpuščanja, ki bi se sedaj že vrstila. Ko-

liko delovnih mest bodo dejansko ohranili, pa bomo videli šele v jesenskih mese-

cih. Upamo, da seveda čim več. Predvsem pa upamo, da se epidemija čim prej umiri

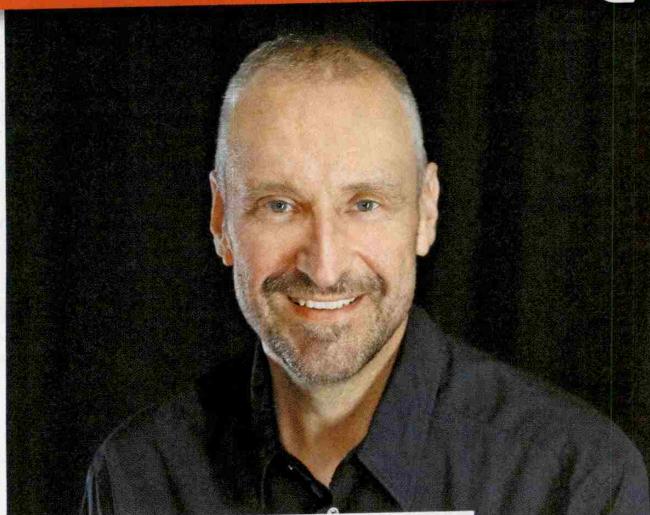
in da ljudje ostanejo zdravi.«

Sindikati želijo zaščititi delavce tudi v koronakrizi. Slika je simbolična, posneta ob lanskem prvomajskem srečanju na Križni gori.

Donosno zgodbarjenje

Dušan je prav tako soustanovitelj ansambla Frajkinclari, s katerim že 25 let kot kitarist in pevec intenzivno nastopa tako po Sloveniji kot zunaj njenih meja.

bla Frajkinclari, s katerim že 25 let kot kitarist in pevec intenzivno nastopa tako po Sloveniji kot zunaj njenih meja. Skupina je izdala štiri albume, za večino avtorskih skladb je napisal besedila.

Vse od najstniških let je povezan z ustvarjanjem zgodb tudi na folklornih odrih. Prejel je častno Maroltovo značko Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti za več kot 30 let delovanja v folklorni dejavnosti. Je tudi športni strellec, inštruktor športnega strelstva z licenco Olimpijskega komiteja Slovenije in lovec. Živi v hiši na podeželju, 20 kilometrov od rojstnega kraja, sredi domačega lovišča v osrčju Slovenskih goric.

Dušanova knjiga nas bo naučila oblikovati sporočila, da bodo jasna, razumljiva in zapomnljiva, pa naj gre za zgodbe, ki jih bomo uporabili pri vsakodnevni komunikaciji z obstoje-

čimi ali potencialnimi poslovnimi partnerji, zgodbe o blagovni znamki ali celo za poglobljene vsebine, denimo za »nativno« oglaševanje.

Na straneh knjige Donosno zgodbarjenje boste spoznali, zakaj zgodbarjenje deluje, in odkrili, kako poiskati svojo zgodbo za dosego izbranega poslovnega cilja. Izvedeli boste, kje in kako dobiti ideje za svoje zgodbe, kako jih zapisati in nato deliti, da dobite to, kar si želite. Tematika torej, ki je pisana na kožo vsem poslovnem, podjetnikom, vodjem, komercialistom ... »Dejansko vsem, ki imajo pri svojem delu opravka z ljudmi,« so ciljno občinstvo opredelili pri kanadski založbi Publishing 10-10-10 iz Ontario. Tam je namreč za globalno - angleško govoreči trg izšla v začetku letošnjega leta ista knjiga Dušana Waldhütterja z naslovom The Business of Storytelling.

Sonja Javornik

»Zgodbe so del naših življenj, potreba po njih je zapisana v človeški genom, zato smo tudi pri poslovanju odvisni od njih, pa če to želimo ali ne. Zaradi čustvenih odzivov na zgodbo smo poleg tega, kako čutimo, pripravljeni spremeniti svoj način razmišljanja, delovanja in vedenja. Ljudje vedno poslušamo z ljudmi, ne pa s podjetji; radi poslušamo s tistimi, ki jih poznamo, in drugim radi priporočamo ljudi, ki jim sami zaupamo,« razkriva ozadje komunikacije in učinkovitega poslovanja Dušan Waldhütter, avtor te zanimive knjige, ki vas bo naučila, zakaj je vedno najpomembnejša dobra zgodba.

Dušan Waldhütter je zgodbar, predavatelj, novinar, urednik, glasbenik in tekstopisec. Rodil se je leta 1971 v Mariboru, kjer je končal univerzitetni študij na Fakulteti za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo Univerze v Mariboru. Je poročen, živi z ženo Barbaro, hčerko Živo in sinom Gašperjem, mehkodlakim pšeničnim terierjem Oskarjem in z Maksom,

mačkonom brez pedigreja. Njegovo poslanstvo je ustvarjati vsebine za doseganje posebnih ciljev, predavati, izvajati delavnice na področju poslovnega zgodbarjenja in nativnega oglaševanja ter svetovati, kako izkoristiti poslovno zgodbarjenje, da zaslužite več, medtem ko delate manj. Od leta 2019 ustvarja pod lastno blagovno znamko WOW Stories – Izkoristite svet besed, da dosežete hitreje, karkoli želite. Bogate izkušnje o delu v medijih je pridobil v časopisno-založniški hiši Večer; začel je v novinarskem delu hiše, nadaljeval pa v poslovnem. Poldrugo desetletje je bil odgovorni urednik najbolj branega slovenskega dvomesečnika Naš dom – kultura bivanja in odgovorni urednik Večerovih Kvadratov, najbolj donosne Večerove oglasne edicije v več kot 75-letni zgodovini tega podjetja. Pri Večeru je prav tako zasnoval in vodil komercialno uredništvo ter uvedel nativno oglaševanje, o izzivih, ki jih prinašajo mediji in njihove zgodbe, pa je kot zunanji predavatelj več let predaval na FERL-ju in Pravni fakulteti v Mariboru. Dušan je tudi soustanovitelj ansam-

Je čas za revolucijo »working smarter«?

SLOVENIJA SPADA MED GOSPODARSKO SREDNJE RAZVITE DRŽAVE EU, ZAOSTANEK ZA NAPREDNEJŠIMI PA JE POVEZAN Z NIŽJO PRODUKTIVNOSTJO. JE TEŽAVA V TEM, DA NE DELAMO DOVOLJ PAMETNO?

MARKO VIDRIH

Kako povečati produktivnost delavcev, je največji izziv, s katerim se soočajo vsi menedžerji v razvitih državah sveta. V preteklosti so številni teoretiki menedžmenta skovali izraze in koncepte, ki nasprotujejo sodobnim slogom upravljanja. Toda Peter Drucker, znan kot oče modernega menedžmenta, je zasnoval teorijo, ki se uporablja še danes.

Verjetno ste že slišali za izraz »working smarter«. V bistvu pomeni delati pametneje, ne nujno več, saj vam nihče ne bo postavil spomenika, če ste v pisarni prvi in zadnji odidete, medtem ko vmes zapravljate čas. Bolje je namreč, da človek, ki pride opoldne in odide ob petih, vmesne ure izkoristi bolj produktivno.

»Ta izziv, ki bo v prihodnjih desetletjih prevladoval pri upravljanju, bo na koncu določil konkurenčno uspešnost podjetij. Še pomembnejše pa bo, da bo določil kakovost življenja vsakega industrializiranega naroda,« je že pred leti v svojih knjigah napovedoval ta avstrijski svetovalec na področju vodenja, mentor in avtor, ki je prispeval k filozofskim in praktičnim temeljem sodobnega poslovanja.

Njegove knjige ter znanstveni in poljudni članki so raziskovali, kako so ljudje organizirani v poslovnem, vladnem in neprofitnem sektorju družbe. Drucker je verjel, da morajo biti menedžerji trenerji. Namesto da bi določil omejeno število delovnih ur, se je odločil za bolj prilagodljiv, sodelovalni pristop.

KAKŠNA JE PRODUKTIVNOST V SLOVENIJI?

Pri nas smo imeli do nedavnega sorazmerno nizko stopnjo brezposelnosti, toda – paradoksalno – tudi slabo razmerje med aktivnimi in neaktivnimi delavci. To je predvsem posledica demografskih trendov, prezgodnjega prenehanja delovne aktivnosti prebivalstva (upokojevanja in čakanja na upokojevanje), tudi odhajanja mladih v tujino. Ker je v Sloveniji zaposlenih premalo ljudi, da bi bila njihova produktivnost odločilna, bi se bilo smiselno zateči h konceptu, kot je »working smarter«. Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) si do leta 2025 prizadeva za dvig dodane vrednosti na zaposlenega na 60.000 evrov, ki je, kakor pravijo, zgodovinsko gledano, glede na preteklo rast dovolj ambiciozen. V letu 2018 so po podatkih SBC, Kluba slovenskih podjetnikov, boljša podjetja v državi v povprečju dosegala 52.480 evrov dodane vrednosti na zaposlenega, druga 43.938 evrov, medtem ko se v sosednji Avstriji številka giblje okoli 80.000 evrov. V Sloveniji danes višjo dodano vrednost na ►

Druckerjeva načela

1. Razporeditev moči

Vsak delavec mora imeti možnost spregovoriti in deliti ideje s svojo ekipo, naj bo med sestanki osebja ali na srečanjih eden na enega. Delavci, ki so obravnavani kot enaki, so bolj samozavestni in motivirani pri svojem delu, kar podjetju lahko samo koristi.

2. Spodbujanje sodelovanja

Sodelovanje je ključni del vsake organizacije. To ne pomeni, da zaposleni ne bi smeli delati posamično, vendar se lahko na kolege zanesejo. Osebe bi se morale počutiti kot ekipa, menedžer pa bi moral biti kot trener.

3. Povečanje učinkovitosti

Za boljšo produktivnost se uporabi t. i. koncept MBO (Management by objectives), ki poziva delavce vseh ravni, da sodelujejo pri doseganju skupnega cilja. Izvedba MBO je razdeljena na pet korakov:

- pregled ciljev
- postavitev ciljev
- spremljanje napredka
- ocenitev uspešnosti
- nagrada za udeležence.

Ti cilji morajo biti specifični, merljivi, dosegljivi, ustrezni in časovno usmerjeni.

4. Povečanje inovacij

Ustvariti je treba inovativno vzdušje in voditi z zgledom ter svojim zaposlenim pokazati, da napake niso pomanjkljivosti. Treba je biti transparenten, podpirati ideje in nikoli ne kaznovati ustvarjalnosti.

povpraševanja. Obe dejavnosti negativno izstopata tudi v mednarodnih primerjavah.

KAKŠNI SO IZZIVI ZA DOSEGANJE VEČJE PRODUKTIVNOSTI?

Razmisleki v razvitih državah gredo v smeri krajšega delavnika, večjega vlaganja v izobraževanja in usposabljanje starejše delovne sile, povezovanja med sektorji, še posebno industrije s storitvami. Povečuje se pomen zadostnih investicij v R&R in povezav z institucijami znanja. Podjetja ustanavljajo spin-offe, odcepljena podjetja, da negujejo produktne inovacije. Produktivnost je precej več kot »narediti čim več fizične proizvodnje v čim krajšem času«. Pomeni tudi spremembo v tipu proizvoda, njegovi obliki ali funkcionalnosti.

»Pri preprosti proizvodnji ne moremo tekmovati z Azijo ali Turčijo. Lahko tekmujemo le z diferenciacijo pri proizvodih, na katere vežemo storitveno komponento, ki so kompleksni in zahtevajo lokalno prisotnost,« meni Bojan Ivanc in dodaja, da moramo poskrbeti, da ne bodo stroški dela ušli izpod nadzora, saj lahko to vodi v selitev proizvodnje v tujino. Tudi pri cenah energentov, še posebno elektrike, si moramo prizadevati, da bodo ostale ugodnejše kot v regiji, saj to pomeni določeno konkurenčno prednost za našo industrijo.

Izziv za rast produktivnosti so tudi demografski trendi. Delovno sposobnega prebivalstva je namreč vedno manj, kar bi lahko v prihodnosti oviralo gospodarsko rast. Prav tako so negativni demografski kazalniki izziv za vzdržnost in ustreznost pokojninskega sistema, zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe, katerih spremembe so zaradi političnih razmer znova odmaknjene v prihodnost, čeprav so Slovenijo o njihovi nujnosti že večkrat opozorile tudi evropske inštitucije. Poleg tega udeležba na trgu dela ostaja nizka pri starejših delavcih, zlasti tistih z nižjimi stopnjami izobrazbe. Razmere na trgu dela, ki jih zaznamujeta veliko povpraševanje po delu na eni strani in nizka stopnja brezposelnosti na drugi, povzročajo določen pritisk na plače, čeprav rast plač ostaja nižja od pričakovanj.

V prihodnje, ko se zaradi demografskih sprememb pričakuje upadanje števila delovno sposobnega prebivalstva, bo za ohranitev visokih stopenj gospodarske rasti, tako kot dohodkov prebivalstva, ključna pospešitev rasti produktivnosti. Zato si moramo prizadevati tudi za podporo manjšim, bolj modernim domačim podjetjem, ki so lahko dober zgled za reorganizacijo nekaterih velikih organizacij.

Ker je naše gospodarsko relativno industrializirano, podobno kot nemško ali češko, bi morala Slovenija dosegati nadpovprečno visoko rast produktivnosti. Za to pa je nujno potrebna večja inovativnost, torej vlaganje v R&R. Večina kazalcev kaže, da smo prav na tem področju nizko pod evropskim povprečjem. V globaliziranem svetu so najuspešnejše tiste države, ki imajo dobro izdelano razvojno strategijo in veliko vlagajo v razvoj. To vodi v ustvarjanje novih izdelkov in storitev z visoko dodano vrednostjo, kar nato pripomore h gospodarskemu razvoju in višjemu standardu državljanov.

V primerjavi z državnim sektorjem se še več sredstev za R&R obrne v poslovnem svetu, kjer je glavni cilj razvoja in raziskav izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva z uvajanjem inovacij v proizvode in tehnologije. To naj bi vodilo k večji rasti BDP v primerjavi z drugimi državami, kar je eden osrednjih ciljev slovenske strategije razvoja do leta 2030. Slovenija mora čim prej dojeti, da inovativni mladi ne bodo opozarjali na ulici, pred parlamentom, ampak bodo odšli po boljše izkušnje v tujino.

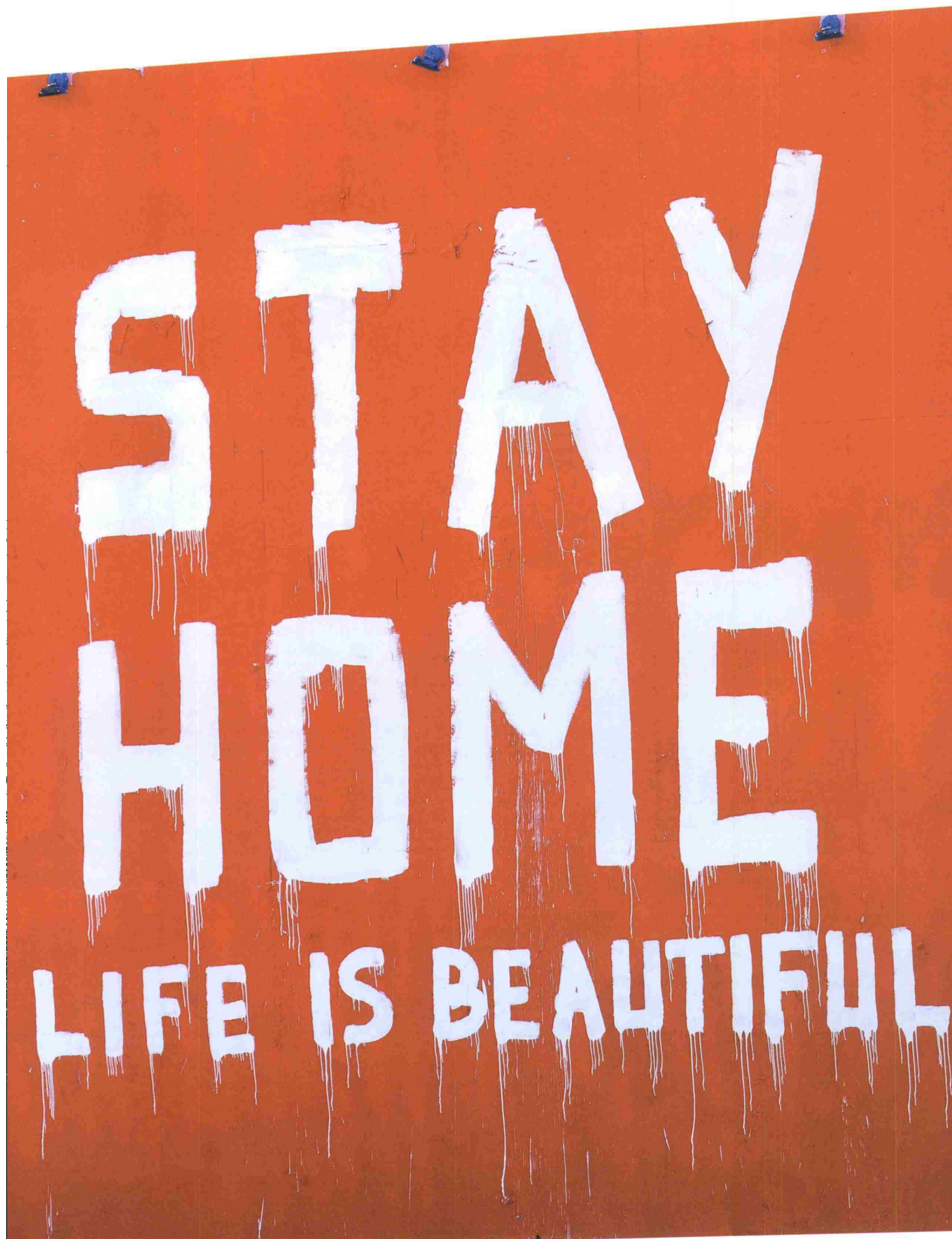
svetkapitala@delo.si

zaposlenega (več kot 80.000 evrov) dosega 3360 oziroma pet odstotkov vseh podjetij, ki skupaj zaposlujejo 46 tisoč ljudi.

»Produktivnost dela pri nas narašča hitreje kot v EU«, pravi Bojan Ivanc, glavni ekonomist pri Analitiki GZS. V zadnjih štirih letih se je resda povečala za 9,3 odstotka realno, v območju EU pa za 2,4 odstotka (Eurostat, merjeno po delovnih urah), a jo lahko merimo na različne načine, in sicer z vidika nacionalnega gospodarstva (BDP na zaposlenega) ali z vidika gospodarskih družb, torej zasebnega sektorja (dodana vrednost na zaposlenega). Zaradi avtomatizacije, ki v storitveni dejavnosti ni toliko razširjena, glavnina rasti produktivnosti nastaja v industriji.

Produktivnost dela, torej razmerje med ustvarjenim in za to uporabljenimi viri, je po zadnjih podatkih iz Umarjevega poročila o produktivnosti leta 2017 za povprečno v EU zaostajala za 18 odstotkov, leta 2018 pa za 17 odstotkov, kar v celoti pojasnjuje vrzel med Slovenijo in povprečjem EU v gospodarski razvitosti, merjeni z BDP na prebivalca. Približevanje povprečju EU pa je razmeroma počasno. V obdobju 2000–2018 se je zaostanek za povprečno produktivnostjo v EU zmanjšal le za šest odstotnih točk.

Proces dohitevanja se je upočasn timer leta 2008, ko se je sprva z izbruhom krize vrzel v produktivnosti v vseh sektorjih poglobila, v času konjunktura pa njena rast ni zadoščala za bistveno zmanjšanje zaostanka za EU. Najvišjo rast so v razmerah relativno hitre rasti tujega povpraševanja v tem obdobju dosegli v tehnološko zahtevnejših izvozno usmerjenih predelovalnih dejavnostih in prometu. Glede na predkrizno obdobje so bila gibanja najmanj ugodna v IKT-dejavnostih, zlasti v telekomunikacijah, in gradbeništvu, ki je bilo po letu 2009 soočeno z manjšim obsegom in spremenjeno strukturo

Pomen namakanja za slovensko kmetijstvo

Snov za ta prispevek mi je dala letošnja mila zima brez snega. Epidemija novega koronavirusa korenito vpliva na naša življenja in odvrta pozornost od perečih tem našega kmetijstva, kamor spadajo tudi vplivi in posledice podnebnih sprememb na kmetijsko pridelavo. A prav zdaj je priložnost za razmislek o bodočem razvoju našega kmetijstva in pomenu doma pridelane hrane za državo in njeno prebivalstvo.

Nastale izredne razmere kažejo tudi na krhkost našega načina življenja in iluzijo vedno polnih polic trgovin z raznovrstnim uvoženim sadjem in zelenjavo. Obenem krepijo pomen in vrednost domače kmetijske pridelave. Upajmo, da bo tako tudi po koncu izrednih razmer.

Enega najpomembnejših vzvodov pri razvoju našega kmetijstva in povečanju proizvodnje sadja in zelenjave predstavlja prav namakanje.

Podnebne spremembe

Vremenske razmere znatno zaznamujejo kmetijstvo. Znanost in stroka že dolgo opozarjata na vpliv in posledice podnebnih sprememb, pogosto predvsem v povezavi s kmetijsko pridelavo.

Katere so glavne značilnosti podnebnih sprememb? Višja povprečna letna temperatura (za nekaj manj kot 2 °C), suha poletja z več vročinskimi valovi tekom leta, zime brez snežnih padavin (**tudi letos**) in večje izhlapevanje oz. evapotranspiracija s kmetijskih zemljišč (20 do 60 mm/leto večje od povprečja). Opazimo tudi zgodnejši spomladanski fenološki razvoj rastlin zaradi milih zim, pri domači slivi celo od 22 do 40 dni zgodnejše cvetenje, povprečno pa od 18 do 24 dni zgodnejše fenološke faze kot pred 45 leti. Stalnica podnebnih sprememb so tudi ekstremni vremenski pojavi (toča, močan veter, suša, poplave, neurja ...).

Višje povprečne temperature pomenijo tudi večje izhlapevanje oziroma evapotranspiracijo, kar ima lahko za posledico več skupnih letnih padavin v obliki močnih nalivov, neviht in neurij, kot je bilo v zadnjih dveh letih. Skupaj bo padavin zaradi več dnevnih padavin in intenzivnejšega sončnega sevanja

lahko celo več, bodo pa neenakomerno razporejene in ne bodo na razpolago rastlinam v času, ko jo najbolj potrebujejo. Zato je potrebno razmišljati o namakanju.

Suša

Suša ima različne oblike, opredelitve in posledice. Obstajajo tri glavne skupine pojava suše: meteorološka, hidrološka in kmetijska suša.

Meteorološka suša nastopi, ko na določenem območju v določenem letnem času primanjkuje padavin glede na dolgoletno povprečje. Če je to pomanjkanje dolgotrajno, nastane t. i. **hidrološka suša**, ki pomembno zniža raven površinskih (akumulacije, jezera, vodotoki) in podzemnih vod (nižja raven podtalnice). Prav znižanje ravni podtalne vode lahko negativno vpliva na kmetijsko pridelavo. **Kmetijska suša** se pojavi takrat, ko v vegetacijskem obdobju rastlinam primanjkuje talne vlage za normalen razvoj, padavin je premalo ali pa nastopijo ob nepravem času, zaradi česar pride do poškodb rastlin in v skrajni fazi do trajne uvelosti in propada pridelka. Kmetijska suša ne sovpa vedno z meteorološko sušo, v določenih fenofazah posameznih kmetijskih rastlin

je kmetijska suša lahko celo koristna (kar s pridom izkoriščajo pridelovalci nekaterih sadnih vrst, zdravilnih zelišč pa tudi določenih poljščin), saj lahko bistveno pripomore k posebnim lastnostim pridelka.

Značilnosti letošnje zime

Tudi letošnja zima je minila praktično brez snežnih padavin. Januar je bil nadpovprečno topel, radodaren s soncem in z le tretjino padavin dolgoletnega povprečja. Leska in mali zvonček sta zacvetela neobičajno zgodaj. Podobno vreme se je nadaljevalo tudi v februarju in marcu. Skupno je to zimo padlo povprečno le okrog 60 mm padavin, kar je že pokazatelj močno izsušenega zgornjega sloja tal. Prezimovanje posevkov je bilo tudi močno izpostavljeno temperaturnim nihanjem oziroma odtajevanju površinskega sloja tal podnevi in ponovnega zamrzovanja ponoči. Iz žitorodnih predelov je prišlo do pojava golomrazice, ki je bila posledica potrganih korenin in zimske suše.

Za letošnjo zimo lahko rečemo, da je suša že močno prisotna, predvsem na lažjih tleh, manj izrazita pa tudi že na teksturno težjih tleh. Višje povprečne temperature in s tem zgodnejši spomladanski fenološki razvoj

Namakanje ptujskega lüka z razpršilci.

rastlin so povzročili pozebo nekaterih vrst sadnega drevja, predvsem koščičarjev (marelice, breskve, češnje). Ker pa je do ledenih mož še dober mesec, so v nevarnosti za pozebo tudi trajni nasadi pečkatega sadja (jablane, hruške) in vinogradi.

Tudi vodnatost naših rek je bila januarja večinoma majhna. Reke so večji del meseca upadale, le zadnje dni januarja so narasle. V celoti je bila zima za 40 odstotkov manj vodnata kot v dolgoletnem primerjalnem obdobju 1981–2010. Najmanjši pretoki so bili za 30 odstotkov manjši od povprečnih majhnih januarskih pretokov in največji pretoki 60 odstotkov manjši od povprečnih velikih januarskih pretokov v dolgoletnem primerjalnem obdobju. **Le Drava in Mura sta bili nadpovprečno vodnati, kar jima omogoča dežno-snežni vodni režim, ki omogoča učinkovito namakanje.**

Na vse te težave lahko vplivamo le z uvedbo namakanja. Namakanje omogoča stabilno pridelavo in na koncu kakovostne ter konkurenčne proizvode. Namakanje oplemeniti kmetijstvo. To je še posebno pomembno danes, ko prihaja do vpliva podnebnih sprememb. Z uporabo protislanske zaščite lahko zaščitimo pred spomladansko pozebo naše sadovnjake in vinograde.

Poleg stabilne pridelave nam namakanje omogoča tudi pridelavo raznovrstnih in visoko proizvodnih kultur, kot je pridelava zelenjadnic. Prihodnost kmetijstva je po zagotovilih FAO odvisna od genetike in namakanja, pri čemer je mišljena klasična genetika in ne GSO.

Namakanje v RS

Pri nas skupno po podatkih SURS namakamo skupno 3.220 ha, kar je najmanj v Evropi. V tej številki je zajetih tudi 280 ha smučišč (zasneževanje). Precej namakalnih sistemov (NS), ki so bili zgrajeni v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja je zastarelih, dotrajanih, nikoli do konca zgrajenih in/ali nedelujočih.

Izgradnja namakalnih sistemov je prepočasna. Problematici so zapleteni zakonodajni postopki in nepripravljenost kmetov za sodelovanje na potencialnem namakalnem območju, ponekod (Primorska) pa tudi pomanjkanje izdatnih vodnih virov za namakanje v sušnih mesecih, ko ni dovolj niti pitne vode. **Tveganja v kmetijstvu se bodo v prihajajočih letih le še povečevala.**

Namakanje v PRP 2014–2020

Namakanje je ena od prioriteten vsebin skupne kmetijske politike, zato mu bo tudi v prihodnje posvečeno precej pozornosti. Obenem je to priložnost, da zainteresirani pridelovalci in lokalne skupnosti pristopijo k procesu uvedbe namakanja, ki zahteva nekaj potrpežljivosti in časa.

Glede na vsakoletno pojavljanje sušnih obdobj v času vegetacije, ki povzroča nezaželen izpad in slabšo kakovost naših pridelkov, je prav, da opozorimo na ukrepe kmetijske politike, ki so namenjeni prilagoditvi kmetijskih gospodarstev na podnebne spremembe v okviru Programa za razvoj podeželja 2014–2020.

Ker spada namakanje med zemljiške operacije, ki jih ureja Zakon o kmetijskih zemljiščih, je ključni dokument za prijavo na razpise PRP 2014–2020 pravomočna Odločba o uvedbi namakanja, ki jo izda MKGP. Zato je potrebno zaradi vseh upravnih postopkov začeti z njimi čimprej, da bo vsak posameznik, ki želi uvesti namakanje na svojih kmetijskih zemljiščih in sodelovati na razpisih, pravočasno pripravljen za prijavo.

Letos bo odprt še en razpis 4.1 - Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva za leto 2020, namenjen prilagoditvi kmetijskih gospodarstev na podnebne spremembe. Podpora je namenjena ureditvi zasebnih namakalnih sistemov in njihovih tehnoloških posodobitev, za izgradnjo pripadajočih vodnih virov ter za nakup in postavitev

Sadike solate, pripravljene za prvo namakanje.

Namakanje solate na Ptujem polju.

namakalne opreme. Poleg že omenjene pravnomočne odločbe MKGP o uvedbi namakanja je potrebno pridobiti še vodno soglasje, do konca naložbe mora biti sistem opremljen z vodomernom, obvezna priloga je tudi načrt namakanja, ki ga izdelajo strokovnjaki kmetijske svetovalne službe KGZS.

Pri sodelovanju na razpisu je dobro, če je izdelan tudi projekt namakalnega sistema v skladu z določenimi posebnimi zahtevami **Gradbenega zakona**. Investitor mora pridobiti

biti tudi predračune ponudnikov za izvedbo namakalnega sistema oz. nakup namakalne opreme. Izhodiščna podpora je pri tem ukrepu dvignjena s 30 % na 50 %, maksimalna podpora pa znaša v primeru izpolnjevanja določenih pogojev celo do 75 %. Po Katalogu stroškov in najvišjih priznanih vrednosti znaša višina podpore 7450 evrov na hektar kmetijskih površin.

Letos bo najverjetneje objavljen še javni razpis 4.3 za podporo gradnji namakalnih

sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom, in tudi tehnološkim posodobitvam namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom.

Najmanjše možno število uporabnikov za sodelovanje pri teh dveh razpisih sta dva. Podpora je namenjena zgraditvi oz. tehnološki posodobitvi namakalnih sistemov več uporabnikov, vključno z ureditvijo vodnih virov v skladu s predpisi, ki urejajo kmetijska zemljišča, vendar brez namakalne opreme.

Tudi pri prijavi na ta dva razpisa je potrebna pravnomočna odločba MKGP o uvedbi namakanja, poleg tega pa še dokazilo o zaprtosti finančne konstrukcije, splošni stroški (priprava projektne dokumentacije, stroški izdelave poslovnega načrta, plačila storitev svetovanja, stroški geodetskih in agronomskih del ipd.) so priznani v višini do 10 %. Obvezna priloga je tudi elaborat namakanja, ki ga izdelajo strokovnjaki kmetijske svetovalne službe KGZS.

Pri sodelovanju na razpisu mora biti izdelan projekt namakalnega sistema v skladu z zahtevami **Gradbenega zakona**. Investitor mora pridobiti tudi predračune ponudnikov za izvedbo namakalnega sistema.

Pri tem ukrepu je podpora 100 %, po Katalogu stroškov in najvišjih priznanih vrednosti pa le-ta znaša tudi 7450 evrov na hektar kmetijskih površin za izgradnjo novih namakalnih sistemov in za tehnološke posodobitve obstoječih namakalnih sistemov.

Posebnost pri razpisu 4.3, ki je namenjen tehnološkim posodobitvam namakalnih sistemov, je pogoj, da morajo podpisati pogodbo o namakanju lastniki zemljišč, ki imajo skupaj v lasti vsaj 50 % površin na območju namakalnega sistema, ki je predmet tehnološke posodobitve. Priložen mora biti tudi elaborat o potencialnem prihranku vode in energije po tehnološki posodobitvi, ki ga prav tako izdelajo strokovnjaki kmetijske svetovalne službe KGZS.

Podrobnejši podatki o omenjenih razpisih in potrebni dokumentaciji za oba razpisa so objavljeni na spletnih straneh Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja.

Namakanje omogoča: povečevanje ali zagotavljanje pridelka in izboljšanje kakovosti pridelka, boljše izkoriščanje proizvodnih potencialov, razvoj in izboljšanje ekonomskega položaja kmetij ter zmanjševanje posledic podnebnih sprememb.

Marko Černe
KGZS - Zavod Ptuj

Ponedeljek, 27. aprila

Z dnevom upora proti okupatorju smo se spomnili ustanovitve Osvobodilne fronte, osrednje odporiške organizacije na Slovenskem v drugi svetovni vojni. Državne proslave zaradi epidemije letos ni bilo.

Po razkritjih nepravilnosti pri nakupih zaščitne opreme je Ivan Gale sporočil, da je želel s predsednikom vlade o nepravilnostih govoriti že 15. aprila. V Janševem kabinetu so pojasnili, da o tem ne vedo nič.

Pred državnim zborom se je zbralo nekaj sto ljudi, ki so protestirali proti vladi in odgovornim za afero pri nabavi zaščitne opreme.

Italijanski premier Giuseppe Conte je napovedal, da vstopa Italija v drugo obdobje boja proti koronavirusu. Napovedal je, da bodo po 4. maju zagnali

industrijo in **gradbeništvo**, sprostili pa tudi nekatere ukrepe gibanja.

Po več kot mesecu dni strogih ukrepov so se za sproščanje odločili tudi na Hrvaškem. Znova so odprli večino trgovin, storitvenih dejavnosti in kulturnih ustanov, zagnali so tudi mestni in primezni javni promet.

Oglasil se je nemški zunanji minister Heiko Maas, ki je posvaril pred prenačim ponovnim odpiranjem evropskih turističnih destinacij, češ da bi se morala Evropa uskladiti glede skupne poti, ko gre za svobodo potovanj in prehajanj meja.

Ivan Gale je zatrdil, da je želel o nepravilnostih s premierjem govoriti že 15. aprila.

Janez Erjavec, predsednik uprave Pomurskega sejma o kriznem času

MEDICAL PRESTAVLJEN NA JESENSKI ČAS

Cep rav se nam zadnje dni in tedne zdi, kot bi se ustavili Slovenija, Evropa in Svet..., kot da bi vse stalo, v družbi Pomurski sejem, kot pravi predsednik uprave Janez Erjavec, kljub temu ne držijo križem rok. Iščejo namreč možne izhode in rešitve, kako iz te krize skupaj z vami iziti s čim manj posledicami in kako iz nje potegniti pozitivne zaključke za prihodnost. „Pridržujemo se pozivom državnih institucij, ki skrbijo za zdravje, varnost, zaščito in blagostanje posameznika in skupnosti. Upoštevamo nasvete zdravstvenih delavcev, predstavnikov civilne zaščite in vseh drugih, ki rešujejo življenja ob ogrožanju lastnega. Spoštujemo trud vseh kmetov, živilskih predelovalcev in drugih, ki še proizvajajo najnujnejše dobrine in skrbijo, da pridejo do nas. Cenimo novinarje, ki nas za ceno svojega zdravja obveščajo o varovanju našega. Hvaležni smo vsem njim in podpiramo njihovo delo“, poudarja Erjavec, ki je žalosten zaradi omejevanja osebnih stikov, ki so za organizatorje sejmov izjemno pomembni.

„Ni je namreč stvari, ki bi nas razveselila bolj kot številni, odlični razstavljalci in ciljna množica obiskovalcev uspešne prireditve. Nič ne presega našega zadovoljstva bolj kot zavest o tem, da smo združili prave ljudi na pravem mestu in ob pravem času. Uspešno sejmsko srečanje je za nas sreča, ki jo kronajo podpisi pogodb, novi posli, zagoni proizvodnje, poslovne povezave, sveža ali utrjena partnerstva, več samooskrbe, mednarodnost odličnega sodelovanja...Morda v teh časih bogokletno, toda tudi topli stiski rok in prijateljski objemi. Vsemu temu smo se morali to pomlad odreči. Iz letošnjega marca smo 31. mednarodni sejem **gradbeništva**, energetike, komunale in obrti MEGRA ter 5. Mednarodni sejem trajnostnih tehnologij in zelenega življenjskega sloga GREEN premaknili v leto 2021. V maju bi moral v Gornji Radgoni potekati 4. mednarodni sejem sodobnega zdravstva MEDICAL. Zaradi pandemije smo se odločili, da ga bomo organizirali od 24. do 26. septembra 2020, sočasno z 8. mednarodnim sejmom obrambe, varnosti, zaščite in reševanja SOBRA. V letošnjem zavezništvu zaupanja bomo tako razen za obrambo, varnost, zaščito in reševanje državljanov še posebej poskrbeli za zdravje skupnosti ter samozaščito družin in posameznikov“, je povedal prvi mož Pomurskega sejma.

V družbi si prizadevajo, da bo programe **gradbeništva**, komunale in energetike za kmetijstvo in podeželje vsaj deloma predstavil že 58. Mednarodni kmetijsko-živilski sejem AGRA od 22. do 27. avgusta 2020. „Agro organiziramo in pripravljamo z vso zavzetostjo. Verjamemo, da bodo vladni ukrepi in naša skupna prizadevanja prinesli zmago nad epidemijo še pred poletjem. Temu primerno smo prilagodili tudi rok za prijave sodelujočih. Sejem nove generacije bo v mednarodnem letu zdravja rastlin zaradi aktualnega dogajanja še posebej

posvečen zdravju ljudi. Ob že napovedanih temah pa bodo tokrat še bolj v ospredju tudi prizadevanja za samooskrbo. Skupaj z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Vlado Republike Slovenije bomo poiskali rešitve, kako omiliti gospodarsko krizo in ponudili pridelovalcem in predelovalcem pozitivne in dolgoročne usmeritve za zdravo prihodnost. Ta se začne s preudarnostjo, povezovanjem, strategijo, strokovnostjo in kakovostjo...“, je pojasnil Erjavec

Prav kakovost bodo tudi letos spodbujala in promovirala mednarodna ocenjevanja kakovosti mesnih, mlečnih izdelkov, brezalkoholnih pijač, vin, medu, embalaže in kmetijske mehanizacije. Trudimo se, da bodo stekla čim prej in nemoteno. „V pričakovanju novih rezultatov kakovosti pa vas v dneh, ko ostajamo večini doma in odhajamo le po nujnih nakupih, vabimo, da razveselite svoje najbližje z vrhunskimi jedmi, pijačami in medom. Na nakupovalni listek si **zapišite rezultate strokovnih ocenjevanj kakovosti** in izberite najboljše. Ob izbranih jedeh ponudite plemenito, **nagrajeno vino**...Kakorkoli že, upoštevajte vsa navodila vlade in vsa priporočila strokovnjakov. Mi, pomurski sejmarji pa... Dejavno, skupaj z vami bomo pripravljali sejme in njihove vsebine, da se vašim partnerjem in širši javnosti čim prej predstavijo v najlepši luči“, je še dejal Janez Erjavec, ki dodaja, kako si bodo na Pomurskem sejmišču veselili vašega pisma ali klica in zagotovo kmalu tudi srečanja.

Oglasite se lahko spodnjim osebam iz Pomurskega sejma: Andrej Slogovič, projektni vodja Mednarodnega kmetijsko-živilskega sejma AGRA, ocenjevanja Vino Slovenija Gornja Radgona, Mednarodnega ocenjevanja kmetijske mehanizacije, telefon: 051 677 747, e-pošta: andrej.slogovic@pomurski-sejem.si

Jana Dimec, projektni vodja Mednarodnega kmetijsko-živilskega sejma AGRA, telefon: 031 879 887, e-pošta: jana.dimec@pomurski-sejem.si

Boris Nicolas Erjavec, projektni vodja sejma INPAK in GREEN ter mednarodnih ocenjevanj kakovosti mesa, mesnih izdelkov, mleka in mlečnih izdelkov, brezalkoholnih pijač ter medu z mednarodno udeležbo, telefon: 02/564 2115, e-pošta: boris.erjavec@pomurski-sejem.si

Mag. Vesna Dajčman, projektni vodja sejma MEDICAL in strokovnega programa sejma AGRA, telefon: 041 679 685, e-pošta: vesna@pomurski-sejem.si

Robi Fišer, projektni vodja **sejma MEGRA** in SOBRA, vodja tehnike, telefon: 031 871 505, e-pošta: robi.fiser@pomurski-sejem.si

Miran Mate, projektni vodja ocenjevanja Slovenski oskar za embalažo, Vinska kraljica Slovenije, odnosi z javnostmi, oglaševanje, telefon: 041 263 107, e-pošta: miran.mate@pomurski-sejem.si

Besedilo in foto: O.B.

47-letna prodajalka s Koroške: Imela sem minimalno plačo, zdaj nimam niti te

Urška Polanc, 30.4.2020

Največ brezposelnih se je v regiji na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, **gradbeništvu**, trgovine in drugih dejavnosti.

Sašo Bizjak

Tudi na Koroškem se brezposelnost zaradi koronavirusa povečuje. Po prvi četrtini leta je na Koroškem za 26 odstotkov več brezposelnih kot v enakem obdobju lani.

Če bi letos bilo običajno leto, bi bil mesec marec prelomnica, ko na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ) zaradi povečanih zaposlitev beležijo izrazit upad brezposelnosti. Takšen trend bi sledil tudi v naslednjih mesecih. Uradne statistike minulega meseca so drugačne. Glede na marec 2019 se je brezposelnost povečala v vseh koroških uradih, največ v Uradu za delo Ravne na Koroškem, kjer v marcu beležijo 17,9-odstotno povečanje brezposelnosti. Sledita radeljski in slovenjgraški urad s 15,4 odstotka in dravograjski s 7,7 odstotka.

Skupno se je na Koroškem brezposelnost povečala za 15,2 odstotka. Da se je brezposelnost v vseh koroških uradih povečala tudi glede na december 2019, je povedala **Branka Škulj Nussdorfer**, vodja UD Velenje, Mozirje ZRSZ. Največ v Radljah s 12,4 odstotka, sledijo Ravne z 12, Dravograd s 11,8 in Slovenj Gradec s 9,4 - po uradih na Koroškem skupno za 11,3 odstotka. Največ brezposelnih se je na zavod prijavilo s področij gostinstva, poslovnih dejavnosti, **gradbeništva**, trgovine in drugih dejavnosti. Med njimi je tudi 46-letna prodajalka iz Radelj ob Dravi, ki ji bo kmalu sledila še nekdanja sodelavka.

Bilo je samo vprašanje časa, trenutna kriza je bila samo pika na i

Šok, še nikoli ni bila brez službe

Prodajalki sta bili zaposleni v trgovini v Dravogradu. Sedeminštiridesetletnica, sicer iz Podvelke, je v tej trgovini delala kar 17 let, delovno razmerje ji je delodajalka, ko je morala trgovino zaradi koronavirusa zapreti, prekinila iz poslovnih razlogov. "Z virusom ni prometa, kolikor se proda, toliko je denarja," razmišlja prodajalka, ki je nedavno ostala brez službe. Spraševala se je, zakaj ni - tako kot ta čas mnogi v državi -, tudi sama na čakanju, pri čemer bi finančno pomagala država, a je izvedela, da zaradi likvidnostnih težav trgovine že pred virusom do takšne pomoči ne bi bila upravičena. Januarja letos je bila odpuščena že Radeljčanka, zdaj že prijavljena na zavod, še vedno pa čaka na odpravnino in del plače. "Bilo je samo vprašanje časa, trenutna kriza je bila samo pika na i, da sem brez službe ostala še jaz. Trenutno mi teče odpovedni rok, za zdaj sem dobila izplačani le dve tretjini zadnje plače brez prispevkov. Že prej sem imela minimalno plačo, zdaj bom brez, sploh še ne vem, kako in kaj. Otroka še hodita v šolo. Po pomoč se bom obrnila na Center za socialno delo. Šok je velik, imam 24 let delovne dobe, še nikoli nisem bila brezposelna," nam je razložila Podvelčanka. Razmišlja, da bo kasneje v letu

nastopila še večja kriza, ko bo takšnih primerov, kot je sama, veliko. Napovedi, kako bo, je težko podati, nam je o tem povedala Škulj Nussdorferjeva.

Brezposelnost (Koroška in Slovenija)

	Mesec	Koroška	Slovenija	Delež Koroške v SLO
Delovno aktivno prebivalstvo	II	25.418	898.250	2,8
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	II	8,2	7,9	
priliv v brezposelnost	II-III	954	24.308	3,9
odliv iz brezposelnosti	II-III	694	21.745	3,2
vključeni v zaposlitev	II-III	547	16.566	3,3
prosta delovna mesta*	II-III	853	31.118	2,7

VEČER

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

"Želimo si, da bi se brezposelnost v naslednjih mesecih umirila in da se bodo brezposelne osebe lahko čim prej zaposlile nazaj k prejšnjim delodajalcem," je dejala. O več odpovedih pričajo iz koroških gostinskih vrst, na Koroškem so odpuščali tudi v TAB Mežica, kjer so potrdili, da so se zaradi velikega upada naročil in s tem zmanjšanja proizvodnje ob drugih ukrepih odločili za odpovedi iz poslovnega razloga 23 delavcem.

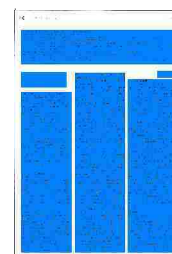
Od januarja do marca prijavljenih 954 brezposelnih

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je bilo februarja letos na območju Koroške, po lokaciji delovnega mesta, 25.418 delovno aktivnih prebivalcev, kar je za 401 osebo oziroma 1,6 odstotka več kot februarja 2019 (v Sloveniji za 1,5 odstotka več). Stopnja registrirane brezposelnosti je februarja 2020 znašala 8,2 odstotka, v primerjavi s februarjem 2019 se je na Koroškem

zvišala za 0,4 odstotne točke. Konec marca 2020 je bilo registriranih 2586 brezposelnih oseb, kar je za 342 oseb oziroma 15,2 odstotka več kot marca 2019. V primerjavi s predhodnim mesecem se je registrirana brezposelnost zvišala za 109 oseb. Ob koncu marca 2020 je bil povprečni čas brezposelnosti oseb 25,7 meseca (v Sloveniji 27,3 meseca). V obdobju od januarja do marca 2020 se je v evidenco brezposelnih na novo prijavilo 954 oseb, kar je za 197 oseb oziroma 26 odstotkov več kot v enakem obdobju lani (v Sloveniji za 12,8 odstotka več). Med na novo prijavljenimi je bilo 59 iskalcev prve zaposlitve, dve osebi, ki sta delo izgubili zaradi stečaja oziroma likvidacije podjetja, 208 oseb, ki so bile opredeljene kot trajno presežni delavci (98 oseb oziroma 89,1 odstotka več kot v enakem obdobju predhodnega leta) in 539 oseb, ki se jim je izteklo delovno razmerje za določen čas (za 67 oseb oziroma 14,2 odstotka več kot v enakem obdobju predhodnega leta).

Zavarovanja za brezposelnost in ukrepi

V februarju 2020 je 822 oziroma 33,2 odstotka brezposelnih oseb prejelo denarno nadomestilo (v Sloveniji 31,1 odstotka). Povprečna višina bruto izplačanega denarnega nadomestila je znašala 757 evrov (v Sloveniji 733 evrov). V obdobju od januarja do marca 2020 je bilo v ukrepe aktivne politike zaposlovanja vključenih 265 oseb, med njimi 99 v usposabljanje in izobraževanje, od tega 20 v lokalne programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja, 17 v usposabljanje na delovnem mestu - mladi, dvanajst v vključitev brezposelnih oseb v podporne in razvojne programe; 98 v ukrep spodbude za zaposlovanje, od tega 54 v spodbude za zaposlovanje prejemnikov denarnega nadomestila; 68 v ukrep kreiranje delovnih mest, od tega 64 v javna dela.

¹ Ravnikar, dr. Tone: 100 let mesta Šoštanj. Krajevna skupnost Šoštanj, Šoštanj 2011, str. 3.

² Ravnikar, Tone: Zgodovina Šoštanja 1. Krajevna skupnost Šoštanj, Šoštanj 2011, str. 45.

³ Ravnikar, Tone: Gربي nekaterih pomembnejših rodbin Šaleške doline. V: Šaleški razgledi 12, Zbornik 1995–1996, Kulturni center Ivana Napotnika Velenje – Založništvo Pozoj, Velenje, str. 70.

⁴ Gratz, 1862. https://reader.digitale-sammlungen.de/fs1/object/display/bsb10455272_00005.html

⁵ Josef Kraßler: Fünf steirische Wappenwerke in Steiermärkischen Landesarchiv. Mitteilungen des Steiermärkischen Landesarchivs. Steiermärkischen Landesarchiv, Graz 1955. http://www.landearchiv.steiermark.at/cms/dokumente/11683964_77969250/9014efa772%20bis%2085%20aus%20Mitteilungen%205-F%C3%BCnf%20steirische%20Wappenwerke%20im%20Steierm%C3%A4rkischen%20Landesarchiv.pdf

⁶ Zahn, pl. Joseph: Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark, II. zvezek. Historische Vereine für Steiermark, Graz, 1879, listina št. 337, str. 440.

https://books.google.com/books/about/Urkundenbuch_des_Herzogthums_Steiermark.html?hl=sl&id=3hxYfnPxxvQC, 26. 1. 2020. Zahn o listini še zapiše, da je v originalu pisana na pergament, ima poškodovan viseč pečat in jo hranijo v arhivu Nemškega reda na Dunaju.

⁷ Milnarič, Jože: Dominikanski samostan na Ptuj 1230–1786. Zgodovinski arhiv na Ptuj, Ptuj 2009, 33. https://issuu.com/s.kolibri/docs/dominikanski_samostan_ptuj_zs_splet

⁸ Steierm. Zeitschr., N. Folge, VI/2, S. 69 (LXXXV).

Penk – Pevniški graben

Penk je soteska, ki jo je Paka med Gorenjem in Šoštanjem vrezala v odporne triasne dolomite in oligocenski andezitni tuf Skornskega hribovja na zahodni ter Ložniškega gričevja na vzhodni strani. Skupnega imena za hriboviti predel med Šmartnim ob Paki in Šoštanjem nimamo. Hribe nad Paško vasjo ljudje imenujejo Paški vrhi.¹ Nad sotesko se na desni strani dviga hrib Skorno,² na levi pa Lokovica,³ obe področji razloženih naselij po slemenih. Skorno je poraščeno z gozdovi, ki so nekdanj dajali les številnim žagam na Paki.⁴ Tesni Pevniški graben – Penk, kot je v Spominih zapisal Josip Vošnjak, je na prelomu v 20. stoletje že premoget celo in železniško progo, a o tem več v nadaljevanju.⁵

Penk se začne v bližini Šoštanja pri Puharskem mostu čez Pako (Puharje) ob sotočju Pake, Toplice in Florjanščice, konča pa se pri Penšku na izhodu in priključku na cesto Velenje–Gorenje. Ta prostorska zamejitev pa po mnenju domačinov ne drži povsem, soteska naj bi namreč segala vse do Glasenčnika pred Gorenjem. Kot drugo zanimivost izpostavljamo trditve domačinov, da je Penk le na desnem bregu Peke, na levi je že Lokovica, kar potrjuje tudi kataster.

Omembe imena Penk

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika pènk: »posnema visok glas pri udarcu, trku ob trdo snov: penk, je udaril kamen, ki je priletel s skale; pritisnil je na petelina in sprožil: penk; pènk /.../.«⁶ Morda je poimenovanje soteske Penk posledica rudarske dejavnosti v Puharju, vendar v Etimološkem slovarju slovenskih zemljepisnih imen ne najdemo krajevnega imena Penk,⁷ zaradi tega ga je mogoče beležiti kot ledinsko ime. Poglejmo, katera poimenovanja so morda blizu temu raziskovalnemu vprašanju.

Izvor imena soteske Penk je nejasen, prve omembe pa segajo vsaj v 16. stoletje. Penk je termin, ki se po Blazniku v srednjem veku na ozemlju slovenske Štajerske pojavlja kot: Penek; Pencken; Penkgeschies; Penkchen; Penken; Pennkh; Penykgeschies, vendar kot Penkovo selo.⁸ Ignacij Orožen v Diocese Schalltal omeni, da sta bila leta 1542 med podložniki gospodstva Turn tudi Primož v Penku (Penk?) in Jernej v Penku.⁹ Kot je zapisal Tone Ravnikar, omemba Penka v najstarejšem urbarju gospodstva Turn vendarle dopušča primerjavo z mlajšimi seznami in ledinskimi imeni, ki se pojavljajo od 16. stoletja do današnjih dni.¹⁰ In res, v Šoštanjskem urbarju je najti zapis,

da je imel grad 1623 ».../ mlin v Penku /.../.«¹¹ Tudi Andreas Janisch med opisom gradu v trgu Šoštanj omeni: »Ob glavni cesti proti Penku, ki je speljana vzporedno z gradom /.../.«¹²

Naslednja omemba je v urbarju iz 1575, po katerem je ležalo trško ozemlje med črto od Zorka preko izliva Toplice, Sraleta, vrha Širokega, vrha Goric do Belunje (Velunje) in od tod preko Lokovice do Zorka.¹³ V župnijski kroniki, ki jo je 1872 pisal takratni kaplan Lavrencij Vošnjak, najdemo opis obhoda trške meje, v katerem je omenjena tudi soteska Penk, vendar o tem več v nadaljevanju.¹⁴ Dosedanje navedbe nakazujejo kontinuirano rabo imena Penk vsaj od 16. stoletja, vsekakor pa bo za raziskovalce poznega srednjega veka izziv pregled Celjske fevdne knjige. Nekaj stoletij kasneje so v Franciscejskem zemljiškem katastru iz 1825 navedena krajevna imena, reke, domača hišna imena in nekatera ledinska imena, ki jih deloma vsebuje tudi vojaški zemljevid iz druge polovice 18. stoletja.¹⁵ V obeh starejših grafičnih opisih slovenskega ozemlja ni najti zaznambe Penk, pojavlja pa se ledinsko ime Puharje na vstopu v sotesko in Rude kot področje nad Puharjem, kjer je kmetija Pušnik.¹⁶

Josip Vošnjak je v svojih Spominih omenjal pot, ki jo je 1858 opravil peš ».../ po Savinjski dolini skozi Pevniški graben /.../.«¹⁷ Za kasnejši čas na prehodu v 20. stoletje je zapisal: »Zdaj pa vodi železnica iz Celja po Savinjski dolini in se zasuče v Šaleško ob Paki po tesnem Pevniškem grabnu (Penku), še skozi kratek predor in pred tabo se razširja Šaleška dolina /.../.«¹⁸ Ob izidu Spominov leta 1906 je Karel Verstovšek to poimenovanje kritiziral takole: »Docela neupravičen izraz je pa Pevniški graben, v spodnji Šaleški dolini t. j. okoli Šoštanja pravijo ljudje, da gredo v Penk ali da so bili v Penku, iz zgornje Šaleške doline pa vozarijo plohe v Piunik in nalagajo deske v Piuniku /.../.«¹⁹ Morda še kratko razmišljanje o izvoru imena Penk. Vrh Lokovice je Veniški vrh.²⁰ Morda Penk izhaja iz poimenovanja za Veniški vrh v Lokovici. Pri tem odkrijemo še eno poimenovanje, ki je temu vrhu tudi lokacijsko blizu, to je domače hišno ime kmetije Penšek, na izhodu iz soteske ob vpadnici ceste iz Velenja proti Gorenju. Pri tem ne vemo, ali je soteska Penk dobila ime po kmetiji Penšek ali je bilo obratno. Morda pa je na obe omenjeni poimenovanji vplival Veniški vrh, iz katerega je sledilo »Veniški graben« oziroma »Peniški graben«, ali kot je zapisal Vošnjak Pevniški graben, ali tudi Pivniški graben, kot trdi Verstovšek.²¹ Morda pa ima ime Penk izvor v razpenjenih vodah odtekaajočega jezera skozi »peniško sotesko«, opisano v dolinski bajki Gustava Šiliha.²² Pravega odgovora ne poznamo, zato je morda čas, da razpravljanje o etimološkem izvoru tega krajevnega imena prepustimo prihodnosti, ime soteske Penk pa uporabljamo, kot so ga naši predniki.

Penk na trški meji

Penk je omenjen v župnijski kroniki, ki jo je spisal Lavrencij Vošnjak, službujoči kaplan v Šoštanju od 1868 do 1872, v kateri je opisan znameniti obhod trškega ozemlja. Pri tem je treba poudariti, da je trško ozemlje obsegalo širše področje kot sam trg. Franc Hribernik je zapisal, da je 1575 trško ozemlje potekalo med črto od Zorka v Penku preko izliva Toplice, Sraleta, preko vrhov Široko in Gorice do Velunje ter od tod preko Lokovice spet do Zorka (danes Turinek in cerkev sv. Mihaela)²³. Področje zadnjega dela poti do Zorka, kjer je kmetija Pušnik, je na starejšem vojaškem zemljevidu iz druge polovice 18. stoletja označeno kot Rude.²⁴ Ozemlje trške poti je bilo označeno z mejniki, ki so imeli tri črke GMS, kar pomeni Gemeinde Markt Schonstein. O trškem ozemlju je v župnijski kroniki 1872 Lavrencij Vošnjak zapisal, da so pred 1848 obhod opravili vsako sedmo leto na 1. maja. V ta namen so se iz trga odpravili sodnik in asistenta z zastavo in helebardo do Podhrastnika (prvi mejnik), mimo Sraleta in Poštajnerja (drugi mejnik, Ravne), skozi kovačnico marovškega kovača, mimo Lepa in skozi gozd pod Plešajem (tretji mejnik), in Družmirje (četrti mejnik pri Miklavju) in naprej čez Tamšetov travnik do Pake (peti mejnik). Pot so nadaljevali proti Klancjurju, Hlišu, Ostrožniku, Vrhovniku, Pušniku in v Penk, vse do Podhrastnikovega kozolca, kjer jih je čakalo okrepčilo. Trško ozemlje je bilo večje, kot je bilo ozemlje občine v drugi polovici 19. stoletja (181 hektarov) in večje od ozemlja katastrske občine (282 hektarov).²⁵ Omenjeni obhod je Josip Vošnjak v Spominih opisal takole: »Da se meja ohrani v živem spominu, je bil vsake tri leta slovesen obhod z godbo na čelu. Za njo je stopal Marktrichter s sindikom, svetovalci, odborniki, drugi tržani, ženstvo in otroci. Ko smo prišli do kakega mejnika, pograbil so možje nas dečke in vsakega po trikrat prav trdno postavili na mejnik, da bi si ga dobro zapolnili. Tudi mene so tako brez usmiljenja pritiskavali na trde kamne, mejo pa bi jaz danes zastorjal iskal.«²⁶

Via Penk

Šoštanj je bil do začetka 19. stoletja povezan s cesto skozi Velenje, Šmiklavž, Podgorje s Slovenj Gradcem; cesto skozi Zavodnje in Šentvid s Črno; s cesto preko Lokovice skozi Šmartno ob Paki z Braslovčami in cesto skozi Velenje in Šentjanž s Celjem. Cesta proti Slovenj Gradcu je obstajala že v rimskih časih in cesta proti Črni od 14. ali 15. stoletja. Skrb zanje je bila zaupana zemljiškim gospodkam, ki pa jim ni posvečala posebne pozornosti. Iz tega razloga so bile ceste slabe in nedodelane. Z vzpostavitvijo okrožnih uradov v drugi polovici 18. stoletja se je stanje izboljšalo. Ena od njihovih nalog je bila skrb

za ceste.²⁷ Ob pregledu Jožefinskih vojaških zemljevidov 1763–1787 ne najdemo ceste skozi Penk, uporabne za vojaške namene.²⁸ Okrožnica celjskega okrožnega urada zemljiškim gosposkam leta 1783 je določala vzdrževanje. Kljub navodilom pa ceste niso bile vzdrževane. Šoštanski učitelj Franc Hribernik je pred drugo svetovno vojno zapisal, da je to posebno veljalo za cesti proti Slovenj Gradcu in Braslovčam. Leta 1829 je prišlo do izgradnje ceste skozi Hudo luknjo, deset let kasneje pa še ceste skozi Penk.²⁹ Od srede 19. stoletja je tako mimo Šoštanja preko Penka vodila pomembna prometna povezava v Savinjsko dolino.³⁰

Po pregledu Franciscejskega katastra 1825 za Skorno in Lokovico naletimo na manj znano zanimivost. Takratna cesta iz smeri Šoštanja v Penk je potekala mimo Puharske hiše (tudi Berghaus) po levi ozki strani Pake vse do rečnega ovinka, kjer sta bila kasneje (1891) na desni strani Pake zgrajena tunel in železnica. Iz digitalnega arhiva Geodetske uprave Republike Slovenije ni razvidno, kdaj je bila cesta evidentirana, zagotovo pa po letu 1825, saj je vrisana v rdeči barvi, kot vse spremembe po izdelavi originalnega načrta. Takoj za takratnim lesenim mostom čez Pako je sledil levi ovinek in cesta je od tod potekala po desni strani Pake proti Zorkovi žagi (danes Mešič), kot poteka še danes, vendar nižje, v višini današnje Mešičeve sušilnice za les.³¹ To spoznanje vnaša novo dimenzijo v razumevanju urejanja prostora v tej ozki soteski. Kasneje je bila namreč cesta pri Puharju speljana preko Pake na desno stran, kot je še danes. Razlog za prestavitev ceste je bila nizka trasa ceste, ki jo je Paka redno poplavljal. Ta sprememba je najverjetneje nastala leta 1839 ob izgradnji ceste skozi Penk. Ob izgradnji železnice leta 1891 je bil najverjetneje cestni nadvoz pri tunelu dvignjen.

Makadamska cesta skozi sotesko Penk je bila glavna prometna povezava Šaleške in Savinjske doline kot banska cesta tudi med obema vojnoma, po drugi svetovni vojni je imela status državne ceste. Asfaltno prevleko je dobila septembra leta 1968.³² Leta 1980 je iz gradnjno Šaleške magistrale izgubila značaj državne ceste.

Kataster 1825: Skorno in Lokovica³³

Rudnik in topilnica svinca in cinka

Glavni vir preživetja prebivalstva zahodnega dela Šaleške doline je bila vse do srede 19. stoletja agrarna dejavnost, v trgu Šoštanj pa mala obrt in trgovina. Ob rasti in pomenu usnjarstva za Šoštanj je bilo pomembno tudi rudarstvo in pa premogovništvo, ki

je ob koncu 19. stoletja že dobilo prvenstvo.

Zgodovina šoštanskega rudišča sega skoraj štiri stoletja v preteklost. Že v 17. stoletju je bil omenjan rudnik cinka v Puharjih pri Šoštanju v lasti grofa Tatenbacha. Omemba dveh rudarjev morda kaže na rudnik svinca in cinka v Puharju,³⁴ vendar na rudarstvo opozarja že omemba v številu 1754.³⁵ Po usmrtni Tatenbacha zaradi veleizdaje leta 1671 so bile njegove posesti zaplenjene in rudniki so prenehali z delovanjem. Kasneje so rudišče prevzeli kartuzijanski redovniki žičkega samostana, ki so ga zaradi nerentabilnosti podarili baronu Adelsteinu. Slednji kljub trudu ni dosegel pomembnejšega uspeha. 1676 so obrat obnovili in ustanovili družbo za izkoriščanje šoštanskih rud. Pridobivanje rude je bilo težavno, saj se je ruda pojavljala naključno v majhnih količinah. Rude so se slabo talile in izplen je bil majhen, rudnik pa je bil tudi prezadolžen.³⁶ Po njegovi smrti 1784 je obrat deloval pod okriljem države kot »Blei-Silber-und Galmay Untersuchungs-bau zu Schönstein«, vendar le v okviru raziskav.³⁷ Po rudarskih kartah iz 1791 je bil v Lokoviškem hribu aktiven Jožefov rov (danes je dostopnih še 400 m), dnevni kop, Ignacijev rov (85 m), 4–5 vhodnih šahtov, separacija v hribu itn.³⁸

Od leta 1794 so pridobivali svinčeno belico, ruda je bila izčrpana in obrat je prišel na dražbo. Rudarjenje so skozi 19. stoletje večkrat poskušali obuditi, vendar z izgubami. V glavnem so kopali cinkovo rudo na obeh bregovih Pake v žilskem apnencu. Na vzhodni strani Pake se je pojavljala srebrnatosni svinčevi sijajnik v nepravilnih manjših in večjih lečah in kepah. Glavni obrat je bil na vzhodni strani Pake.

Po vpisu v rudarsko knjigo je obstajal kop svinca in cinka na področju šoštanske zemljiške gosposke v fari sv. Mihaela, dovoljen po cesarskem patentu z dne 21. junija 1819. Okrog 1840 je bil lastnik rudnika Viktor Ruard, ki je imel v lasti številne rudnike na Slovenskem. S fevdnim pismom 20. marca 1845 je pripadal rudarski družbi v Zagorju. Rudišče je zajemalo šest fevdov, dve separaciji in premogovnik Pesje. Rudnik je obsegal Jožefov rov, Barbarin jašek, Ignacijev rov, rov Ana, Piroška in Atzman. Anin rov na levi strani Pake je obsegal štiri mere, Pirošek pa je obsegal eno jamsko mero in je ležal na travniški parceli usnjarja Piroška na hribu Skorno. Atzmanov rov je bil na travniku Julija Atzmanja, tik ob cesti. Jožefov rov je bil na parceli kmeta Pušnika Vermola v bližini ceste proti Ponikvam. Drobilna naprava je obsegala dvajset stop, štiri tresalne mize in drobilni stroj. Koncesija za prebiralnico (separacijo) in drobilnico je datirana 15. februarja 1877.³⁹ Položaj rogov na levi strani Pake je tako do neke mere jasen, medtem ko je lociranje rudišč na desni strani Pake zahtevnejše. Lociranje travnika Julija Atzmanja je mogoče le preko zapisnika duš za Skorno 1869–1878, v katerem najdemo na številki 37 Zorkovo žago, katere posestnik je bil Štefan Pusovnik, ofer pa je bil Julij Acman.⁴⁰

Leta 1854 sta rudnik z vsemi napravami prevzela Josip Atzl (Zagorska družba v Zagorju ob Savi) in žena Ana (rojena Ruard). Družba z razvojem rudarskih posesti v Šaleški dolini ni bila zadovoljna, zato je v petdesetih letih rudarske pravice za 5200 goldinarjev prodala šoštanskemu davkarju Francu Pavliču in Vencelju Pavliču.⁴¹ Omenjeni so poleg premogovnika v Pesju in premogovnika v Škalah pridobili še rudnik svinca in cinka v Puharjih v bližini Šoštanja.⁴² 1853 sta bila znova kot lastnika vpisana

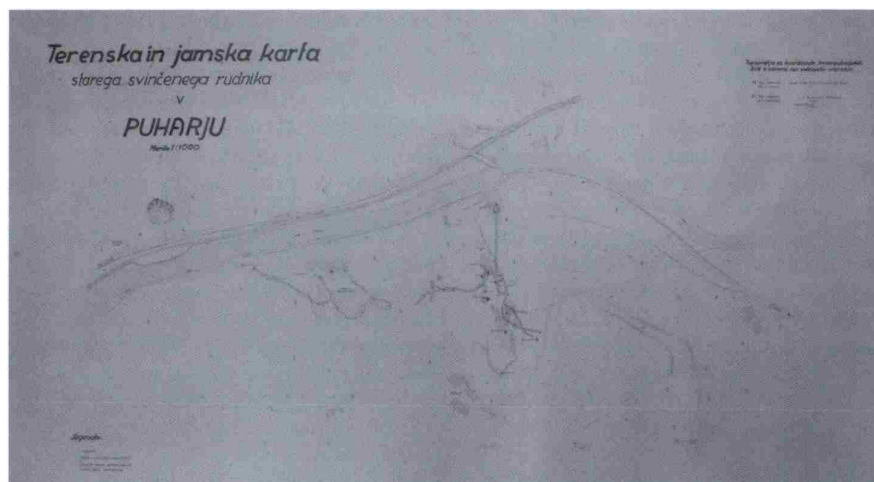
Josef Atzl in njegova žena Ana.⁴³ Leta 1855 sta imela Atzla v Šoštanju dve talilni peči za cink, 20 stop in sta zaposlovala 23 delavcev, ki sta jim plačala 5000 goldinarjev mezd. Rudarska posest je obsegala 27 hektarjev. Leta 1857 je rudnik proizvedel 7619 centov rude, iz katere so pridobili 192 centov kalamine. Leta 1860 sta postala lastnika rudnika Herman Schotik in Artur Stürmer. Leta 1867 je prišel rudnik v roke učitelja Jožefa Toplaka. Dve leti kasneje je postala lastnica Marija Miller.

Proizvodnja je upadala in lastniki so se stalno menjavali. Ob slabih rezultatih je rudnik 3. junija 1874 prevzel državni erar. Država je poskusila obnoviti delovanje rudnika, a so 1877 že ugotovili, da je delo nerentabilno, saj je bilo v rudi premalo svinca in kalamine. Pridobivanje svinca so zaustavili in začeli pridobivati cink iz sfalerita. Rudišče je bilo aktivno do konca 19. stoletja v proizvodnji cinka. Leta 1894 so proizvedli 400 centov cinka.

Leta 1877 so na desnem bregu Pake zgradili cinkarno.⁴⁴ Na Terenski in jamski karti starega svinčevega rudnika v Puharju, ki jo datiramo po letu 1937, je na desni strani Pake vrisan tudi dnevni kop z manjšo stavbo,⁴⁵ ki jo lahko lociramo na mestu hiše Skorno pri Šoštanju 3.⁴⁶ V zapisnikih duš za Skorno je pod hišno številko 40 vodena »podrtja fabrika«.⁴⁷ Po pripovedovanju domačinov naj bi stavba stala v nekdanjem opuščnem kamnolomu,⁴⁸ ki pa je najverjetneje opuščeni dnevni kop.⁴⁹ V tem »kamnolomu« je Franc Kumer pred drugo svetovno vojno kopal kamenje in ga več vozov prodal v Šoštanj in kasneje v delu kopa postavil manjšo hišo. Že Kumer je ob gradnji hiše v skalah našel vhod v podzemno jamo, vendar je vhod takrat zasul.⁵⁰

Kot je že bilo rečeno, je bila pod dnevnim kopom ob sedanji cesti talilnica, katere ostanke so domačini našli ob urejanju okolice leta 1990.⁵¹ Sledovi te dejavnosti so pozornemu opazovalcu vidni še danes, pod cesto ob Paki so namreč večje količine žlindre in drugih ostankov, saj naj bi tam bila rudniška separacija.⁵² Navedeno potrjujejo podatki iz zapisnikov duš za Skorno, v katerih najdemo pod številko 40 zapis »podrtja fabrika«, v kateri so prebivali stanovalci, sama stavba pa je bila v posesti Franca Zupana,⁵³ kar potrjujejo tudi podatki iz stare zemljiške knjige. Posest je ostala v lasti Zupanov do 1919, ko se je Jožef Mešič poročil z eno od Zupanovih hčera. Omenjeno zemljišče in hišna številka 40 pa je kasneje prešla v druge roke.⁵⁴ Dnevni kop je bil nekoliko višje nad talilnico. Zemljišče je bilo 1871 v lasti Petra Klančnika,⁵⁵ po domače Slaničarja na hišni št. 1.⁵⁶ V katastru 1825 je za to hišo še veljalo hišno ime Zorko (Sorgo).⁵⁷ Posest je prehajala v druge roke, leta 1928 pa je prišla v last Martina Polovšaka, danes je to kmetija Turinek. Zemljišče, kjer je bil dnevni kop, je danes v drugih rokah.

Če nadaljujemo prej načeto zgodbo: Med prvo svetovno vojno so dela v rudniku na levi strani Pake nadaljevali, po vojni pa je rudnik zaradi pomanjkanja rude prenehal z obratovanjem. Z letom 1919 je postala lastnica rudnika Kraljevina Jugoslavija in rudnik je postal rudna baza cinkarne v Celju.⁵⁸ Zadnje raziskave po drugi svetovni vojni leta 1974 je opravil Geološki zavod iz Ljubljane. Po končanih geoloških raziskovalnih delih v Puharju pri Šoštanju so bili v letu 1974/75 izvedeni poskusi oplemenitenja, ki so uspeli glede kvalitete in izkoristka koncentrata, a z vprašanjem ekonomičnosti.⁵⁹ Veliko rogov je do danes zrušenih, Jožefov rov je ohranjen v dolžini

Terenska in jamska karta starega svinčenega rudnika v Puharju⁶¹

400 m, Ignacijev rov 80 m in manjši rov.⁶⁰ Rudnik svinca in cinka v Puharju je ob skromni eksploataciji dajal možnost dela manjšemu številu rudarjev, vendar se v drugi polovici 19. stoletja zaradi majhne vsebnosti rude ni razvil na industrijski nivo.

Železna cesta!

V 19. stoletju se je z modernizacijo transporta in proizvodnje spremenilo domala vse. Uporaba parnega stroja in izgradnja železniškega omrežja je mnogim krajem na Slovenskem omogočila povezavo s svetom ali pa izključenost, kot je bil primer Slovenske Bistrice. Izgradnja južne železnice je bila velik premik v modernizaciji transporta in potovanja, vendar takrat (1848) še ne za Šaleško dolino, ki je bila relativno oddaljena od glavnih prometnih poti. V 60. letih 19. stoletja je podjetnik Klemensiewicz starejši začel načrtovati progo od Celja skozi Šoštanj in naprej. Pri tem je že sodeloval, takrat še mlad tehnik, šoštanjski rojak Mihael Vošnjak. Nov poskus za graditev železnice je bil leta 1871, ko je Vošnjak znova preučil traso od Celja do Dravograda, vendar Državni zbor tri leta kasneje gradnje znova ni dovolil.⁶² Leta 1882 je Vošnjak v Šoštanj sklical interese in stopil v stik z ravnateljstvom Južne železnice, vendar odobritve še vedno ni bilo. Končno se je Vošnjak povezal s podjetnikom Klemensiewiczem in mu nasvetoval progo iz Celja skozi Šoštanj. Pogajanja so bila uspešna in dovoljenje za gradnjo sta dobila Daniel Lapp in Eduard Klemensiewicz in ustanovila skupno gradbeno podjetje. Sredstva za gradnjo je prispevala Štajerska deželna uprava in občine, skozi katere je tekla trasa železnice. Po desetletjih naporov za izgradnjo proge do Šaleške doline so začeli gradnjo pri predoru v Penku 22. decembra leta 1889. Delo na celotni trasi od Celja do Velenja je trajalo dve leti. Pred predorom Skorno je bil zgrajen predalčni most, ki je bil zamenjan leta 1970. Predor je dolg 145 metrov in ni bil obzidan vse do pred nekaj let, razen obeh vhodov. Na severni strani so morali postaviti cestni nadvoz, na južnem je podvoz in rezervni rov, kamor so graditelji shranjevali naprave in orodje. Pri gradnji so morali postaviti tudi začasni most za odvoz materiala proti Paški vasi. Dela so trajala le 203 delovne dneve. Potreben les za pragove sta dobavili podjetji Skaza in Rok iz Velenja in Negri iz Celja, tirnice pa valjarna Južne železnice iz Gradca, vzpostavljena je bila tudi telegrafska linija. Železniška povezava iz Celja do

Velenja je bila odprta 27. decembra 1891, nadaljnja povezava do Slovenj Gradca pa 20. decembra 1899. Železnica in cesta sta bili v zemljiški kataster evidentirani 1894.⁶³ Proga se je kmalu pokazala kot zelo uporabna, saj je velenjski lignit našel odjemalce (Cinkarna v Celju, železnica itn.). S tem je prišlo do razmaha razvijajoče se industrije, ki je s pridom izkoriščala možnosti transporta, tudi šoštanjska usnjarna.⁶⁴ Po drugi strani pa je s tem prišlo do zamiranja prevoznitva. Informatorji so povedali, da so tunel uporabljali posamezniki in tudi otroci za pot v Šolo. Nekoč, ko je Briški mlinar na poti iz gostilne padel v tunelu in tam zaspal, je prišlo do tragične nesreče.⁶⁵ Penk je železniško postajališče dobil leta 1889.

Gradnja železniškega tunela Skorno 1890⁶⁶

HE Penk?

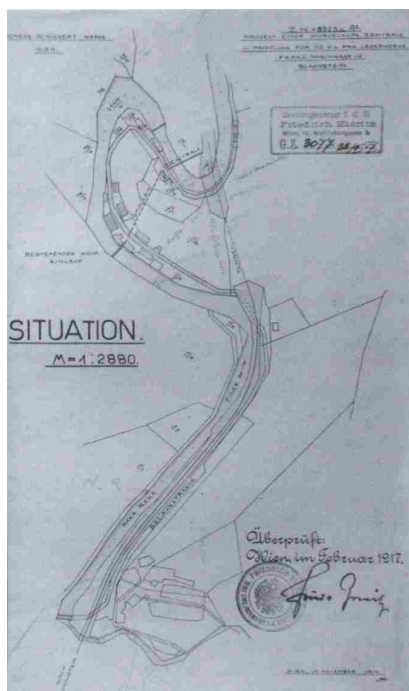
Penk je znan tudi po zanimivem poskusu lastnikov šoštanjske usnjarne, da bi zagotovili potrebne količine električne energije za svojo tovarno. V K.K. Privat Blankleder-Fabrik Franz Woschnagg je že od devetdesetih let 19. stoletja delovala manjša elektrarna,⁶⁷ del potreb pa je zagotavljala kombinirana elektrarna, ki je stala ob reki Paki pri Narakovem jezcu, kjer danes stoji del Termoelektrarne Šoštanj. To je bila Tovarna za usnje in elektrarna, ki jo je leta 1902

postavil Ivan Vošnjak (vodna turbina 80 KM, parni stroj s 35 KM, dinamo 60 kW, napetost 2 x 150 V). Elektrarna je bila velik dosežek takratne tehnologije, saj je imela kombinirano uporabo vodnega in parnega pogona. Ni pa proizvajala električnega toka le za potrebe tovarne usnja, ampak je že od vsega začetka z električnim tokom oskrbovala tudi trg Šoštanj. Šoštanjčani so tako prvič dobili električno razsvetljavo na silvestrovo 1902, kar je bil za tisti čas velik dogodek, o katerem je pisal tudi časopis Domovina: »Električno razsvetljavo v Šoštanju so slovesno otvorili Šoštanjčani na Silvestrov večer. Nagovor je imel gospod deželni poslanec Ivan Vošnjak.«⁶⁸

Po besedah šoštanjskega kronista Franca Hribnika pa elektrarna ni zadovoljivo opravljala svoje naloge, saj so žarnice po Šoštanju bolj briele kot svetile.⁶⁹ Da bi Woschnaggovi tovarni zagotovili potrebne količine energije, so nameravali v Penku pri tunelu postaviti manjšo hidroelektrarno na reki Paki. Februarja leta 1914 so na Dunaju za naročnika izdelali projekt za hidroelektrarno. Iz načrta je razvidno, da so načrtovali moč 500 kW, kanal s padcem enega metra in pretokom 3 m³/s. Tri leta kasneje, februarja 1917, je bil projekt na Dunaju potrjen, vendar do uresničitve zamisli ni prišlo. V tem času so namreč v tovarni usnja zgradili večjo termoelektrarno, prav gotovo pa je na to vplivala tudi vojna in kasnejši razpad Avstro-Ogrske monarhije.⁷⁰ Da bi Šoštanju in okolici zagotovili ustrezno oskrbo z električnim tokom je Občina uredila vse potrebno, da je odjemalce leta 1927 priklopila na novo elektrarno v Velenju.⁷¹

Od Puharja do Penške

V Šaleški dolini so bile tudi zaradi naravnih danosti mnoge možnosti za razvoj obrtne dejavnosti v industriji. Do konca 19. stoletja sta premogovništvo in usnjarstvo že predstavljali stalen vir prihodkov dolinskega in okoliškega prebivalstva, prišlo je do razvoja lesne industrije (mlini in žage so sredi stoletja že skoraj prenehale z delovanjem), razvoja novih obrti, trgovine itn. Pri tem kmetijstvo prebivalstvu ni več predstavljalo najpomembnejšega in

Hidroelektrarna Penk⁷²

edinega vira preživetja.⁷³ Tak primer je raba vodne sile na rekah Paka, Velunja, Lepena in Sopota. Tovrstnih obratov (žag, stop in mlinov) je bilo leta 1822 skupaj 19, kar kaže na veliko razširjenost in razvito lesno trgovino. Po Schmutzu je bilo na celotnem porečju Pake 13 mlinov, 6 hišnih mlinov, 9 žag in 10 stop.⁷⁴ Po Janischu se je v drugi polovici 19. stoletja, število teh obratov povečalo.⁷⁵ O tem je Josip Vošnjak v Spominih zapisal: »V Pevniškem grabnu ob potoku stoji žage druga za drugo, morda 15 jih je ali še več. Leta 1850, ko še niso izvažali lesa v tuje kraje, sta bili le dve žagi in še ti nista bili preobloženi z delom.«⁷⁶ Na Paki (celotno porečje) je bilo 17 velikih mlinov, močno se je povečalo število hišnih mlinov (17), žag (10) in stop (15).⁷⁷ Vendar se je v 20. stoletju tudi to spremenilo in pred drugo svetovno vojno na porečju Pake ni bilo več mlinov, hišnih mlinov, žag in stop.⁷⁸ Razloge za to je najti v modernizaciji transporta in uporabi električnega toka v proizvodnji.

Zapisnik duš za obdobje 1869–1878 je nepopoln, saj se konča pri hišni številki 26, jasno je, da so v tistem času že bile žage in mlinci na Paki, oziroma je v Penku na desni strani reke Pake stala tovarna (fabrika). Tabela zajema le hišne številke v k. o. Skorno pri Šoštanju.

Poglejmo, kje naj bi bili ti gospodarski objekti. Ob pregledu Franciscejskega katastra in Zapisnikov duš župnije sv. Mihaela ugotovimo, da v prvi polovici 19. stoletja v ozki soteski ob Paki ni bilo veliko hiš in prebivalcev, pa še ti so večinoma živeli v hišah, grajenih iz lesa. Glede na kategorizacijo stavb v zapisnikih duš je bilo v Skornu (podatek velja za celo Skorno pri Šoštanju) v gospodinjstvih tretjega razreda skoraj polovica (47,2 %) hiš, oziroma kar 70,8 % gospodinjstev tretjega in četrtega razreda in le 29,2 % v hišah prvega in drugega razreda, kar govori o slabem gospodarskem stanju. Veliko število gospodinjstev četrtega razreda je bilo ob reki Paki, kjer so stali mlinci in žage. Hiše tretjega in četrtega razreda so bile večinoma losene.⁷⁹

V obdobju 1869–1880 so osrednja naselja dolinskega dna beležila povečanje števila prebivalstva: Družmirje (15,4 %), Gaberke (13,3 %), Šoštanj (14,3 %). Povečanje števila prebivalstva v Skornem je bilo povezano z rudarsko dejavnostjo v Puharjih, ki je v obdobju 1869–1880 dosegla višek in nato pričela naglo upadati. Ob vходу v sotesko Pake, pod izlivom Toplice in Florjanščice, so namreč kopali svinec in cink različni zasebniki. Nekaj časa je delo dobro napredovalo, dokler teh nahajališč ni kupila država in se z utemeljitvijo, da se delo ne izplača, nehala zanimati zanj. Zmanjšanje rudarske dejavnosti po letu 1880 se je odrazilo tudi v nižjem povečanju števila prebivalstva v Skornem, kljub razvoju industrije v bližnjem Šoštanju in v Velenju. Med naselji dolinskega dna je v obdobju 1880–1890 najbolj opazen upad števila prebivalstva v obrobem in hribovitem naselju Skorno (–2,5 %), kot posledica opuščanja rudarske dejavnosti v rudniku cinka v Puharju, o čemer je že bilo govora. V zadnjem desetletju 19. stoletja je bilo povečanje števila prebivalcev Skorna 17,4 %, medtem ko je bilo v naslednjem desetletju komaj omembe vredno 0,4 %. Do leta 1931 je prebivalstvo naraslo za 9,1 %, do 1948 pa kar za 37,5 %.⁸⁰ Predstavljamo si lahko stalno poplavljanje Pake in premajhna zemljišča, ki bi mogla prehraniti posameznika in njegovo družino. Slednji so živeli ob Paki kot delavci na žagah in mlinih, ki so bili v lasti kmetij z gozdovi iz Skorna.⁸¹ Večje kmetije v Skornem tega časa so bile: Zorko, Madlešnik, Acman, Kortnik, Planinšek, Skornšek, Močovnik, Pirečnik, Kalšnik, Videnšek, Klančnik, Turinek, Penšek.⁸² Domača hišna imena se večinoma ohranjajo pri večjih kmetijah v Skornem, v Penku je bilo drugače.

Za prevoz lesa do žag so uporabljali zdaj že opuščeno cesto, ki je povezovala Penk in je potekala mimo Justinove hiše po pobočju Skorna do Brezovca pri Pirečniku. V tem času je bila to edina povezava Skorna z dolino, nova cesta iz Florjana je bila zgrajena veliko kasneje.⁸³

V uporabi so bile tudi druge poti, ki so jih posamezniki opravili poš. Po ozki in strmi mlinarski poti so kmetje iz Skorna v mehovitih nosili žito do mlina ob Paki. Še danes domačini poznajo mlinarsko stezo od Skorniška nad Penkom do Mešičevega mlina ob Paki.⁸⁴ Preživetje posameznika je bilo odvisno od gospodarskih možnosti kraja bivanja, pred koncem 19. stoletja pa je marsikdo že našel delo v šoštanjski fabriki, velenjskem premogovniku, v tridesetih letih 20. stoletja v tovarni lesne volne v Šoštanju in drugih obratih. Na delo so večinoma hodili peš, tudi iz oddaljene Lepe Njive.⁸⁵

Vedejeva hiša pri Puharskem mostu pravzaprav še ni del Penka, saj stoji na nekakšnem »otočku« med Florjanščico, Toplico in Pako, na eni strani pa je zamejena še z železniško progo. Na tem mestu je nekdaj stala hiša Puharskega kovača, ki je bil menda zelo iznajdljiv, saj si je izdelal kufraste pantofle in poseben bicikel, s katerim je nekoč celo pretkano zmagal na lokalni kolesarski dirki.⁸⁶

Na levi strani Pake pred mostom, še v k. o. Šoštanj, je stala rudniška stavba – Puharska hiša (Berghaus), ki še stoji, danes na Primorski cesti 15 (Tomic). Takoj za Puharsko hišo je v Lokoviški hrib potekal Jožefov rov, mimo hiše po levi strani Pake pa je potekala stara cesta skozi Penk. Naprej ob tej cesti je bil vhod v Ignacijev rov, višje v hribu je bil še odprti dnevni kop. Na desni strani Pake na vstopu v sotesko je bila kmetija Zorko (Sorgo), kasneje Slaničar in Polovšak, (danes Skorno pri Šoštanju št. 1) in župnijska cerkev

sv. Mihaela (Skorno pri Šoštanju št. 1a).⁸⁷ Po Franciscejskem katastru za Skorno 1825 na desni strani Pake na področju od Puharskega mosta do tunela stanovanjskih stavb ne zasledimo, razen rudniških objektov. Ob izgradnji železniške proge leta 1891 je bila tik pred tunelom prva zgrajena Tonekova hiša (danes h. št. 7), ki pa je bila leta 2014 porušena zaradi naravne ujme. Od tridesetih let 20. stoletja beležimo nova hišna imena: Kumer 1937, kasneje Tomazin, danes h. št. 3; Plankelj 1938, (h. št. 5 in 6a); Lipek 1939, (Mežnar, danes h. št. 2); Kurnik 1938 in Vodovnik 1938 (h. št. 4, tudi Tajnik) in Zaleznik 1950 (h. št. 6 in 6b).

Ker v tem delu Penka ni drugih vodnih virov, so pod hišno številko 3, pod železnico, tik ob Paki, uporabljali studenec, ki so ga uporabljali Rotovniki, Lipeki in Vodovniki. Leta 1968 so studenec uredili in vodo prečrpavali v zbiralnik na hribu. Ta vodni vir so uporabljali vse do izgradnje javnega vodovoda leta 1980.⁸⁸ V tem predelu Penka je še ena zanimivost, veliko bolj znana širši javnosti. Pri Rotovniku so leta 1978 ob urejanju temeljev za stanovanjsko hišo odkrili rov v podzemlje. Po raziskavah jamarskega kluba Podlasica Topolšica je Jurij Rotovnik leta 1986 jama uredil za turistični ogled. Jama leži v hribu Skorno, ki je 70 % kraškega in 30 % vulkanskega izvora. Dolžina jame je 60 metrov, vhod v jama je iz urejenega predjamskega prostora stanovanjske hiše. Pot je speljana po kapniškem rovu do kamina višine 9 metrov do kapniške Aragonitne dvorane in rova, kjer se jama konča. Mineral aragonit v igličasti obliki je največja in redka posebnost ter zanimivost te jame.⁸⁹

Če sledimo cesti od tunela preko nadvoza, pridemo

Rotovnikova jama, dvorana⁹⁰

do Mešiča (h. št. 8, 9 in 10). V katastru 1825 je na tem mestu stala Zorkova žaga in mlin,⁹¹ pridobivali so tudi olje in imeli kovačijo ter apnenico.⁹² Glede na zgodovinski izpis iz zemljiške knjige je bila od srede 19. stoletja posest v lasti družine Zupan, leta 1919 pa se je Antonija Zupan poročila z Jožefom Mešičem.⁹³ Skoraj kilometer naprej ob Paki je bila Matevžkova žaga (danes h. št. 11), na nasprotni strani ceste je danes Ignac (nova h. št. 12), malo naprej pa gostilna Vidmar (stara h. št. 31),⁹⁴ ki je bila v lasti Pirečnika

iz Skorna (kasneje Urgines – 1931,⁹⁵ kasneje Kumer, nova h. št. 13). V gostilni so se ustavljali ribiči, furmani so oskrbeli konjske vprege, s katerimi so vozili »štice, to je dolge prekle za hmeljarje v Savinjsko«.⁹⁶ Za cestnim ovinkom, kjer se soteska razširi, je ob Paki stala Slivnikova žaga (danes h. št. 14), malo naprej je bila Zabreznikova žaga (Raztočnik, danes h. št. 15).⁹⁷ Po besedah informatorjev naj bi bile ta in druge žage ob Paki pred koncem 19. stoletja v lasti Franca Rajšterja, lesnega trgovca, ki je v Šoštanju pred koncem 19. stoletja med drugim zgradil tudi znameniti hotel Avstrija (danes Kajuhov dom).⁹⁸ Zalka Rajšter Zalar je v spominih na mladost in očeta zapisala: »V hlevu sta stala dva, včasih tudi trije pari konj. Težji par je bil po večini na razpolago očetovi lesni trgovini, obenem pa je bil zaposlen pri sezonskih delih v gospodarstvu (seno, hmelj). V Penku sta sedaj dve žagi delali za očeta in deloma so hlode tja pripeljali domači konji ter vozili od tod deske na postajo. Skrb za lesno trgovino je bila pri očetu vedno živa, vse do njegove smrti. Še zadnji dan, predno je umrl, je dal poklicati k sebi žagarja iz Penka, bil pa je že preslab, da bi se lahko z njim razgovarjal.«⁹⁹ Ob gozdu je danes novejša hiša št. 13a. Za kamnolomom je na desni strani ceste danes na h. št. 16, Hofbauer (Sršen).

Pri kamnolomu se cesta in Paka povsem zbližata in na ravnem delu, nekaj sto metrov naprej, sta bili nekdanje dve žagi, ki naj bi bili v lasti Woschnaggov iz Šoštanja.¹⁰⁰ Kasneje je na tem mestu stala Pirtovškova hiša, ki pa je bila pred nekaj leti zaradi nevarnosti plazu odstranjena.¹⁰¹ V hribu je bila domačija sp. Kalšnek, nekoč Zupan, kasneje Juvan in danes kot h. št. 18.¹⁰²

Na ostrem ovinku pri Bačovniku (h. št. 20) sta bili Kešpretova (v njej so nekdanje stanovali Pepelniki) in Škofova žaga. Nad ovinkom je bil Matevčev, kasneje Jurjavec (h. št. 19). Pri Jurjincu so se na kmetiji ukvarjali tudi s hmeljem. Naprej ob cesti na zgornji strani je Redkova (stara h. št. 26), prej Golob, danes nova h. št. 22. Nekaj sto metrov naprej, na mestu, kjer se železnica in cesta povsem približata, je bila Tinčeva, tudi Tevževa žaga (Turinek, danes h. št. 23). Od tu naprej se začne katastrska občina Skorno. Ob cesti nekaj sto metrov naprej je bil Lukov kovač (Skorno, h. št. 12). Na koncu soteske, kjer se ta razširi, je bila domačija Penšek (Skorno, h. št. 11).¹⁰³ Pri Penšku so gospodarili Šumlakovi, nato Klančniki in drugi. Po mnenju domačinov se pri Penšku reče zato, ker je bila to včasih Mazejeva kmetija v celoti

PISO Skorno pri Šoštanju

in so spodnjo polovico kmetije tako imenovali. Tudi pri Penšku je bil mlín, v njem so stanovali Tajniki, oziroma Feliks Tajnik, ki je potem nekaj časa z družino stanoval pri Navodnikih, nato pa gradil pri Tajniku.¹⁰⁴ Na kmetiji so se nekdanje med drugim ukvarjali tudi s hmeljem, izgradnja lokoviške obvoznice pa je njihovo kmetijo razdelila in spremenila. Prej je bilo po besedah informatorjev vse eno – Mazejevo.¹⁰⁵ Na desni strani v križišču cest sta hišni številki 9. in 10. Naprej ob cesti proti Gorenju sta na desni ob novi cesti proti Gorenju še hišni številki 7a in 8. Na tem področju, kjer je bila nekdanje Penškova kmetija, je bila ob Paki še Miklavčeva žaga,¹⁰⁶ v bližini sedanje-ga Cementarstva Polak (brez h. št.) in Tinčeva žaga.¹⁰⁷ Penk se konča s Pečovnikovo žago, ki danes deluje na električni pogon.¹⁰⁸ Poplava leta 1952 je podrla skoraj vse žage in jezove, ki so omogočali njihovo delovanje. Jezov in žag seveda niso več popravljali, saj je modernizacija prodrla tudi na to področje.

Puščavnik Marko

Morda še naslednja zanimivost iz konca Penka. Na drugi strani Pake v Zidaretovih pečinah je v votlini živel domačinom znani Marko Puščavnik. V votlini je imel posteljo, v bližini pa je bila še gugalnica, na kateri so se menda smeli gugati tudi okoliški otroci.¹⁰⁹ Niso pa se gugali samo otroci, »mama od Mije Žerjav in pa Klančnik (oba pokojna) sta povedala, da

so se hodili gugat iz Celja, z vlakom ob nedeljah.«¹¹⁰ Gugalnica je bila v obliki čolna, orožniki so testirali njeno zmogljivost. Puščavniku so pravili tudi Cigan Marko, on je bil pravzaprav sin kmeta iz Paške vasi, ki je svojo dediščino zapravil za izdelavo letala in nato še za perpetuum mobile, a mu ni uspelo. Ker je bil razočaran nad življenjem, je odšel v Zidaretove pečine. Da ne bi prosjačil, si je nad jamo omislil gugalnico, veliko kot čoln za dvanajst oseb. Menda se je k njemu hodila gugat gospoda in celo sam Vošnjak ga je obiskal. O nedeljah, preden so začeli prihajati obiskovalci, so se pri njem oglasili žandarji in okoliški otroci so morali naložiti kamenja v gugalnico ter jo pognati, da so ugotovili vzdržnost klinov, ki mu jih je skoval kovač Lukov Franc iz Penka. Marko je lovil polhe, s seboj je menda vodil jazbeca, družbo mu je delala tudi lisica. Obiskovalcem je čas krajšal s igranjem na improviziran klavir, seveda ne zastoj, vstopnina je bila 1 dinar. V svoji votlini je preživel tri leta, med vojno pa je izginil neznano kam.¹¹¹

Ob koncu omenjamo še eno od naravnih znamenitosti soteske Penk. Pred naseljem Gorenje, pod kmetijo Letonja, najdemo izredno lepe slapove. Desni pritok Pake je na svoji poti izdolbel slikovito sotesko s slapovi z 8 m visoko stopnjo. Spodnja polovica slapa je vertikalna, nad njim je še štirimetrska stopnja.¹¹²

¹ Mali in Veliki vrh (640 m).

² Vrh Skorna na 723 m; Skorno (= de Schorlinge, 1264); Ravnikar, Tone: Prispevek k srednjeveški topografiji Šaleške doline. V: ČZN, Koropčev zbornik, Maribor 1999, str. 55.

³ Veniški vrh (528 m).

⁴ Sore, Anton: Velenjska kotlina včeraj in danes. Celje, 1963, str. 21 in 52–53; https://sl.wikipedia.org/wiki/Marko_Snoj. Po jezikoslovcu Marku Snoju je izvor imena iz slovanske besede paka (voda) = v nasprotno smer tekoča voda, kar vsebuje po njegovem mnenju žensko obliko slovanskega pridevnika pāk = obrnjena v nasprotno smer. Njegova razlaga izhaja iz dejstva, da, gledano iz Dravske doline, Paka dejansko teče v nasprotno stran od npr. Mislinje; tudi občno ime paka (= vzpetina), s katere teče voda v nasprotno smer.

⁵ Vošnjak, Josip: Spomini. Ljubljana: Slovenska matica, 1982, str. 591.

⁶ Slovenski pravopis, www.fran.si, dostop 3. april 2020.

⁷ Snoj, Marko: Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Modrijan: Ljubljana, 2009.

⁸ Blaznik, Pavle; Mihelič, Darja: Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500. Seznam oblik krajevnih imen v srednjeveških virih. Maribor 1989, str. 121.

⁹ Orožen, Ignacij: Das Bisthum und die Diocese Lavant, V. Theil, Das Dekanat Schallthal, str. 59–60. Penek (= Penk): Kljajič, Damijan: Geografski oris Šaleške doline in

Škal. V: Zbornik Škale, Šaleški razgledi 3, KCIN, Titovo Velenje 1989, str. 25.

¹⁰ Ravnikar, Tone: Oris starejše zgodovine naselja Škale. V: Škale, Šaleški razgledi 3, KCIN, Titovo Velenje 1989, str. 25.

¹¹ Hribernik, Franc: Mesto Šoštanj, Zgodovinski opis, Občina Šoštanj 1998, str. 58.

¹² Janisch, Josef Andreas: Topografisches Statistisches Lexikon von Steiermark, III., Graz 1878, str. 849.

¹³ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 173.

¹⁴ Župnijska kronika Šoštanj, kopijo hrani Muzej Velenje.

¹⁵ Grabnar, Marija in Rajšp, Vincenc: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Karte, 5. zvezek. Ljubljana: Znanstveno-raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhivi Republike Slovenije, 1999;

ARS_SI: arsq.gov.si/Query/bild.aspx?VEID=221650&DEID=10&SQNZNR=1 (dostopno 10. februar 2020)

¹⁶ Pripomba avtorja.

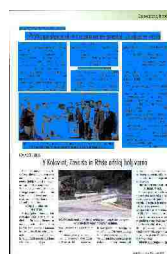
¹⁷ Vošnjak, Josip: Spomini, Prvi in drugi del 1840–1867, prvi zvezek. Ljubljana, 1905, str. 61.

¹⁸ Vošnjak, Spomini, str. 591.

¹⁹ Verstovšek, Karel: Ocena Vošnjakovih spominov. V: Šaleški razgledi 11, Zbornik 1994/1995, KCIN, str. 229.

²⁰ Sore, Velenjska kotlina včeraj in danes, str. 21 in 52–53.

²¹ Pripomba avtorja.²² Šilih, Gustav: Nekoč je bilo jezero, dolinska bajka. Velenje: Pozoj, 1999, str. 80, 226, 229 in 254.²³ Pripomba avtorja.²⁴ Grabnar; Rajšp, Slovenija na Vojaškem zemljevidu 1763–1787, 5. zvezek, sekcija 163.²⁵ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 173–175.²⁶ Vošnjak, Spomini, str. 28–29.²⁷ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 194–195.²⁸ Grabnar; Rajšp, Slovenija na Vojaškem zemljevidu 1763–1787, 5. zvezek, sekcija 163.²⁹ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 194–195.³⁰ Curk, Jože: Trgi in mesta na slovenskem štajerskem: urbano gradbeni oris do začetka 20. stoletja. Maribor: Založba Obzorja, 1991, str. 135.³¹ ARS_Sl: arsq.gov.si/Query/bild.aspx?VEID=221650&DEID=10&SQNZNR=1 (dostopno 10. februar 2020).³² Ustni vir: Rozalija Rotovnik, 17. februar 2020, zapis hrani avtor.³³ Glej opombo 15.³⁴ Valenčič, Vlado: Starostna in družbena struktura prebivalstva v predjožefinski ljubljanski škofiji po štetju leta 1754. V: Zgodovinski časopis, l. XVII, (1963), str. 127–154.³⁵ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 205, 172 in 187.³⁶ Mohorič, Ivan: Problemi in dosežki rudarjenja na Slovenskem: zgodovina rudarstva in topilništva v stoletju tehnične revolucije. 1. knjiga. Maribor: Založba Obzorja, 1978, str. 182–183.³⁷ Mohorič, Problemi in dosežki rudarjenja na Slovenskem, str. 182–183.³⁸ Muzej Velenje: Zbirka kart in zemljevidov: Haupt Mappe über den K.K. Silber-Blei-und galmeiberg bau in Schönstein 1791.³⁹ Mohorič, Problemi in dosežki rudarjenja na Slovenskem, str. 182–183.⁴⁰ Zapisniki duš za župnijo Sv. Mihaela Šoštanj: Zapisnik duš, Šoštanj (1846–1852); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju za leto 1868 (1868–1880); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju, Družmirje, Gaberke, Skorno, Florjan (1881–1895); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju – cela fara (1889–1915); Zapisnik duš, Šoštanj, Topolšica, Florjan, Skorno (1916–1924); Zapisnik duš, Družmirje, Gaberke, Ravne, Lokovica (1916–1924).⁴¹ Seher, Anton: Od raziskav do 4.000.000 ton lignita letno. V: Mali, Ludvik (ur.), Pipuš, Dušan (ur.), Seher, Anton (ur.): 100 let Rudnika lignita Velenje. Velenje: REK, 1975, str. 8–10.⁴² Hudales, Jože: Škale v 19. stoletju. V: Ravnikar, Tone (ur.): Škale: zbornik. Šaleški razgledi 3. Titovo Velenje: Kulturni center Ivan Napotnik, 1989, str. 68.⁴³ Seher, 100 let Rudnika lignita Velenje, str. 8–10.⁴⁴ Mohorič, Problemi in dosežki rudarjenja na Slovenskem, str. 182–183.⁴⁵ Muzej Velenje: Zbirka kart in zemljevidov: Terenska in jamska karta starega svinčevega rudnika v Puharju.⁴⁶ Pripomba avtorja.⁴⁷ Zapisniki duš za župnijo Sv. Mihaela Šoštanj: Zapisnik duš, Šoštanj (1846–1852); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju za leto 1868 (1868–1880); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju, Družmirje, Gaberke, Skorno, Florjan (1881–1895); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju – cela fara (1889–1915); Zapisnik duš, Šoštanj, Topolšica, Florjan, Skorno (1916–1924); Zapisnik duš, Družmirje, Gaberke, Ravne, Lokovica (1916–1924).⁴⁸ Ustni vir: Rozalija Rotovnik, 12. februar 2020, zapis hrani avtor.⁴⁹ Pripomba avtorja.⁵⁰ Ustni vir: Rozalija Rotovnik, 17. februar 2020, zapis hrani avtor.⁵¹ Ustni vir: Rozalija Rotovnik, 17. februar 2020, zapis hrani avtor.⁵² Pripomba avtorja.⁵³ Zapisniki duš za župnijo Sv. Mihaela Šoštanj: Zapisnik duš, Šoštanj (1846–1852); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju za leto 1868 (1868–1880); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju, Družmirje, Gaberke, Skorno, Florjan (1881–1895); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju – cela fara (1889–1915); Zapisnik duš, Šoštanj, Topolšica, Florjan, Skorno (1916–1924); Zapisnik duš, Družmirje, Gaberke, Ravne, Lokovica (1916–1924).⁵⁴ Okrajno sodišče v Velenju: Zemljiška knjiga, zgodovinski izpis 164/2020.⁵⁵ Okrajno sodišče v Velenju: Zemljiška knjiga, zgodovinski izpis 164/2020.⁵⁶ Zapisniki duš za župnijo Sv. Mihaela Šoštanj: Zapisnik duš, Šoštanj (1846–1852); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju za leto 1868 (1868–1880); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju, Družmirje, Gaberke, Skorno, Florjan (1881–1895); Zapisnik duš, Sv. Mihael pri Šoštanju – cela fara (1889–1915); Zapisnik duš, Šoštanj, Topolšica, Florjan, Skorno (1916–1924); Zapisnik duš, Družmirje, Gaberke, Ravne, Lokovica (1916–1924).⁵⁷ ARS_Sl: arsq.gov.si/Query/bild.aspx?VEID=221650&DEID=10&SQNZNR=1 (dostopno 10. februar 2020)⁵⁸ Mohorič, Problemi in dosežki rudarjenja na Slovenskem, str. 182–183.⁵⁹ Miran, Iskra; Franc, Drovenik; Ivo, Štručl: Geološki zavod ljubljana in Rudnik svincain topilnica Mežica. V: https://webmail.arnes.si/?_task=mail&_frame=1&_mbox=IN-BOX&_uid=49432&_part=2&_action=get&_extwin=1 (dostopno 17. februar 2020).⁶⁰ Preisinger, Davorin: Spletne društvene novičke. Društvo prijateljev mineralov in fosilov Slovenije, marec 2013, št. 8, str. 6; Mohorič, Problemi in dosežki rudarjenja na Slovenskem, str. 182–183; Sore, Velenjska kotlina včeraj in danes, str. 22 in 52–53.⁶¹ Arhiv Muzeja Velenje.⁶² Resnik, Jože; Stepic, Štefan: Proga Celje–Velenje–Dravograd. Ljubljana: Železniško gospodarstvo: Železniški muzej, 1991, str. 8–15; Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 195–196.⁶³ Digitalni arhiv elaboratov zemljiškega katastra GURS. (št. 35311-103/2020-2552-3)⁶⁴ Resnik; Stepic, Tiri in čas, str. 8–15; Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 195–196.⁶⁵ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁶⁶ Zasebni arhiv Vlado Kojc.⁶⁷ SI ZAC, Die Gross-Industrie Oesterreichs: Festausgabe zum glorreichen fünfzigjährigen Regierungsjubiläums S.M. des Kaisers Franz Josef I., str. 380–381.⁶⁸ Domovina. Šoštanj, 6. januar 1903.⁶⁹ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 179.⁷⁰ Aplinc, Miran: Vošnjaki: industrialci iz Šoštanja. Šoštanj: Zavod za kulturo, 2005, str. 64; MUS, AŠ 2, Načrti; Ustni vir: Ana in Maks Dvornik, 2002.⁷¹ Hribernik, Mesto Šoštanj – zgodovinski opis, str. 179.⁷² Muzej Velenje: Muzej usnjarstva na Slovenskem, Arhiv TUŠ, AŠ 2, m. HE Penk.⁷³ Vošnjak, Spomini, str. 11–12.⁷⁴ Schmutz, Carl: Historisch Topografische Lexicon von Steyermark, III. Theil. Bd. Graz, 1822, str. 250, 251, 510, 511.⁷⁵ Janisch, Topografisch-statistisches Lexikon von Steiermark, str. 848–851.⁷⁶ Vošnjak, Spomini, str. 589–594. Soteska Penk.⁷⁷ Janisch, Topografisch-statistisches Lexikon von Steiermark, str. 848–851.⁷⁸ Hudales, Jože in Kljajič, Damijan in Ravnikar, Tone: Šaleška dolina v XIX. in XX. stoletju: raziskovalna naloga. Velenje: Kulturni center Ivan Napotnik – Muzej: Občinska raziskovalna skupnost, 1990, str. 216.⁷⁹ Aplinc, Miran: Gospodarski in socialni razvoj Šoštanja od konca 19. stoletja do druge svetovne vojne. Doktorska disertacija. FF Ljubljana: Ljubljana, 2016, str. 309–310.⁸⁰ Aplinc, Gospodarski in socialni razvoj Šoštanja od konca 19. stoletja do druge svetovne vojne, str. 39.⁸¹ Ustni vir: Danilo Čebul, 14. februar 2020, zapis hrani avtor.⁸² ARS_Sl: arsq.gov.si/Query/bild.aspx?VEID=221650&DEID=10&SQNZNR=1 (dostopno 10. februar 2020)⁸³ Ustni vir: Danilo Čebul, 14. februar 2020, zapis hrani avtor.⁸⁴ Ustni vir: Vlado Melanšek, 10. februar 2020, zapis hrani avtor.⁸⁵ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁸⁶ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁸⁷ Katastrska občina Skorno pri Šoštanju v soteski Penk sega po hišnih številkah do št. 23 (Kugovnič). Od tu naprej do konca soteske je katastrska občina Skorno.⁸⁸ Ustni vir: Rozalija Rotovnik, 17. februar 2020, zapis hrani avtor.⁸⁹ Matjaž, Kovač: Rotovnikova jama. Topolšica, Šaleški jamarski klub Podlasica Topolšica, 1988, tipkopis hrani avtor.⁹⁰ Razglednica izdana v samozaložbi 1989, Jurij Rotovnik.⁹¹ ARS_Sl: arsq.gov.si/Query/bild.aspx?VEID=221650&DEID=10&SQNZNR=1 (dostopno 10. februar 2020)⁹² Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁹³ Okrajno sodišče v Velenju: Zemljiška knjiga, zgodovinski izpis 164/2020.⁹⁴ Muzej Velenje: Kažipot skozi Šoštanj, 1903.⁹⁵ SI ZAC, Občina Šoštanj, AŠ 3, m. 1931, Splošne zadeve, Meroiskusni urad, 425.⁹⁶ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁹⁷ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁹⁸ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.⁹⁹ Rajšter Zalar, Zalka: Spomini na preteklo dobo. Velenje: Muzej Velenje, 2016, str. 64.¹⁰⁰ Ustni vir: Martina Kugovnič, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹⁰¹ Pripomba avtorja.¹⁰² Ustni vir: Martina Kugovnič, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹⁰³ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.¹⁰⁴ Ustni vir: Martina Kugovnič, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹⁰⁵ Ustni vir: Milojka Komprej, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹⁰⁶ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.¹⁰⁷ Ustni vir: Martina Kugovnič, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹⁰⁸ Ustni vir: Andrej Volk, 8. april 2020, zapis hrani avtor.¹⁰⁹ Ustni vir: Ivan Zaveršnik, 13. februar 2020, zapis hrani avtor.¹¹⁰ Ustni vir: Milojka Komprej, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹¹¹ List, 23. maj 1997, l. 3, št. 5, str. 4. Puščavnik; Ustni vir: Milojka Komprej, 6. marec 2020, zapis hrani avtor.¹¹² Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki – turistični vodnik, 1996, str. 34.

JAVNA PREDSTAVITEV PRED UKC LJUBLJANA

Prototipi slovenskih respiratorjev prestali zaključne teste

Ob začetku epidemije novega koronavirusa se je v Sloveniji pokazala velika potreba po respiratorjih oziroma ventilatorjih za mehansko predihavanje, ki omogočajo dihanje bolnikom s hujšo obliko bolezni covid-19. Akcijo so začeli v okviru Zbornice elektro in elektronske industrije pri Gospodarski zbornici Slovenije. V nadaljevanju so se jim pridružili številni drugi partnerji, med njimi tudi Tehnološki park Ljubljana (TPL), ki ga od oktobra lani kot direktor vodi dr. **Jernej Pintar**, doma z Ljubnega ob Savinji.

ŠTIRJE RAZLIČNI PROTOTIPI RESPIRATORJA

Inženirji globalnih tehnoloških podjetij, zdravniki iz UKC Ljubljana, raziskovalno razvojna pod-

jetja in še nekaj drugih organizacij so se povezali v več razvojnih skupin. Po mesecu dni so nastali štirje različni prototipi respiratorja, ki so v petek, 24. aprila, prestali zaključne teste v prisotnosti zdravnikov. Sledila je javna predstavitev pred UKC-jem. Eden od respiratorjev, poimenovan Diham, je nastal pod okriljem TPL.

V CELOTI NAREJEN V SLOVENIJI

Partnerji, ki so razvijali respirator Diham, so si zastavili za cilj, da bi lahko končni izdelek proizvajali v Sloveniji, s slovenskimi komponentami in slovenskim znanjem. »To iniciativa smo uspeli pripeljati od popolnih začetkov do delujočega prototipa s pro bono trudom in

delom. Na tej poti smo razvili kulturo sodelovanja, požrtvovalnosti, agilnosti in pomoči,« je povedal Pintar.

TURBINSKI TLAČNI RESPIRATOR

Gre za tako imenovani turbinski tlačni respirator (brez napihljivega meha), namenjen najbolj kritičnim bolnikom z močno poškodovanimi pljuči, ki ne dihaajo več sami in potrebujejo medicinsko prilagojeno doziranje mešanice zraka in kisika. Naprava je zasnovana na način, da lahko deluje v bolnišničnem okolju, v mobilnih bolnišnicah ali samostojno.

Jedro naprave predstavlja motor s puhalom. Za delovanje naprava samostojno zagotavlja lasten vir tlaka in pretoka zraka, zato ne potrebuje komprimiranega zraka. Naprava je neodvisna od drugih virov, če ji zagotovimo električno omrežje in vir kisika. Regulacija omogoča prilagajanje delovanja naprave stanju pacienta in navodilom zdravniškega osebja.

ZGLED PRIHODNIM RODOVOM INŽENIRJEV

Dr. Jernej Pintar si želi, da prototipa ne bo potrebno uporabiti v praksi: »Želimo si, da bi služil kot zgled in motivacija bodočim rodovom inženirjev, ki bodo nekega dne ustvarjali še boljše naprave, zdravila in ostale rešitve. Ta narod ima inženirstvo v svojih genih, a vseeno prepogosto pozabimo, kaj so naše prednosti in kako jih izkoristiti. Mladi, postanite inženirji!«

Barbara Rozoničnik

Vrhunski slovenski inženirji so v sodelovanju z zdravniško stroko razvili štiri različne prototipe respiratorja. Dr. Jernej Pintar je drugi z desne spredaj. (Foto: TPL)

GZS za dodatno zaostritev pri sodelovanju okoljevarstvenikov v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja

30.04.2020 13:50

Ljubljana, 30. aprila (STA) - Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) pozdravlja spremembe na področju **gradbene zakonodaje, ki jih prinašajo sprejeti popravki prvega protikoronskega zakona. Obenem pa so v GZS danes v dopisu okoljskemu ministrstvu pozvali k dodatni zaostritvi pogojev za sodelovanje okoljevarstvenih organizacij v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja.**

Novela protikoronskega zakona, ki jo je DZ potrdil v torek, prinaša namreč pomembne sistemske spremembe tudi na področju **gradbene zakonodaje**. Te spremembe bodo po oceni vlade oz. ministra za okolje in prostor Andreja Vizjaka občutno olajšale postopke za izvedbo investicijskih projektov in tako v času okrevanja gospodarstva po zdravstveni krizi pospešile gradbeno aktivnost.

Med temi spremembami so tudi dodatni pogoji, da morajo imeti okoljevarstvene organizacije oz. društva najmanj 50 aktivnih članov, kar se izkazuje z redno plačano članarino in udeležbo na zborih članov. Za zavode velja, da morajo imeti zaposlene tri osebe za poln delovni čas in s strokovno izobrazbo sedme stopnje s področja delovanja nevladnih organizacij, za ustanove pa, da ima ves čas najmanj 10.000 evrov premoženja. Ti pogoji veljajo za dve leti nazaj.

Okoljevarstveniki so že javno izrazili nestrinjanje in obžalovanje sprejetih sprememb. Po njihovem prepričanju se tako široko odpirajo vrata investorjem, katerih gradbeni projekti ogrožajo okolje in naravo. Okoljevarstvene organizacije opozarjajo, da se bodo v naslednjih dveh letih projekti lahko izvajali brez ustreznega nadzora javnosti nad zakonitostjo in okoljevarstveno ustreznostjo projektov.

Po drugi strani so v GZS danes na ministrstvo za okolje in prostor posredovali dopis, v katerem so pozdravili zakonske novosti, obenem pa so ministrstvo pozvali, da se v pravilniku o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov merila za podelitev statusa nevladnih organizacij, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave, dopolnijo z zahtevo po izkazovanju strokovne kompetence in da se pogoj aktivnih članov dvigne na 100 članov.

V GZS so v sporočilu za javnost zatrdili, da se zavzemajo za uravnoteženost med varovanjem okolja in narave na eni strani ter drugimi javnimi koristmi na drugi. "V praksi se je večkrat

izkazalo, da ni pravega ravnotežja in da je mogoče ustaviti tudi najpomembnejše strateške projekte, ne glede na širšo družbeno škodo," so opozorili.

Kot so spomnili v zbornici, že več let opozarjajo na anomalije v postopkih pridobivanja okoljevarstvenih soglasij in dovoljenj, do katerih prihaja tudi zaradi preveč ohlapnih kriterijev podeljevanja statusa nevladne organizacije v javnem interesu na tem področju.

Na okoljskem ministrstvu so sicer ta teden zavrnili očitke okoljevarstvenikov. Po njihovem prepričanju so določila novele protikoronskega zakona na področju **gradbeništva** velikega pomena za blaženje gospodarskih posledic novega koronavirusa, obenem pa še vedno omogočajo tudi varstvo okolja.

Zahteva glede minimalnega števila aktivnih članov je npr. po navedbah ministrstva skladna tudi s sporočilom Evropske komisije o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, ki pravi, da je tudi število članov v nevladnih organizacijah lahko pomemben kazalnik njene dejavnosti.

Spomnili so še, da je bilo stališče glede pomena obveznega minimalnega števila članov vključeno že v dosedanjem besedilu **gradbenega zakona**, v katerem je v primeru civilnih iniciativ določeno, da so te lahko stranski udeleženci v postopku pod pogojem, če imajo podpise 200 polnoletnih fizičnih oseb s stalnim prebivališčem na območju občine, kjer je načrtovana gradnja.

GZS za dodatno zaostritev pri sodelovanju okoljevarstvenikov v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja

30.04.2020 13:50

Ljubljana, 30. aprila (STA) - Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) pozdravlja spremembe na področju **gradbene zakonodaje, ki jih prinašajo sprejeti popravki prvega protikoronskega zakona. Obenem pa so v GZS danes v dopisu okoljskemu ministrstvu pozvali k dodatni zaostritvi pogojev za sodelovanje okoljevarstvenih organizacij v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja.**

Novela protikoronskega zakona, ki jo je DZ potrdil v torek, prinaša namreč pomembne sistemske spremembe tudi na področju **gradbene zakonodaje**. Te spremembe bodo po oceni vlade oz. ministra za okolje in prostor Andreja Vizjaka občutno olajšale postopke za izvedbo investicijskih projektov in tako v času okrevanja gospodarstva po zdravstveni krizi pospešile gradbeno aktivnost.

Med temi spremembami so tudi dodatni pogoji, da morajo imeti okoljevarstvene organizacije oz. društva najmanj 50 aktivnih članov, kar se izkazuje z redno plačano članarino in udeležbo na zborih članov. Za zavode velja, da morajo imeti zaposlene tri osebe za poln delovni čas in s strokovno izobrazbo sedme stopnje s področja delovanja nevladnih organizacij, za ustanove pa, da ima ves čas najmanj 10.000 evrov premoženja. Ti pogoji veljajo za dve leti nazaj.

Okoljevarstveniki so že javno izrazili nestrinjanje in obžalovanje sprejetih sprememb. Po njihovem prepričanju se tako široko odpirajo vrata investorjem, katerih gradbeni projekti ogrožajo okolje in naravo. Okoljevarstvene organizacije opozarjajo, da se bodo v naslednjih dveh letih projekti lahko izvajali brez ustreznega nadzora javnosti nad zakonitostjo in okoljevarstveno ustreznostjo projektov.

Po drugi strani so v GZS danes na ministrstvo za okolje in prostor posredovali dopis, v katerem so pozdravili zakonske novosti, obenem pa so ministrstvo pozvali, da se v pravilniku o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov merila za podelitev statusa nevladnih organizacij, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave, dopolnijo z zahtevo po izkazovanju strokovne kompetence in da se pogoj aktivnih članov dvigne na 100 članov.

V GZS so v sporočilu za javnost zatrdili, da se zavzemajo za uravnoteženost med varovanjem okolja in narave na eni strani ter drugimi javnimi koristmi na drugi. "V praksi se je večkrat

izkazalo, da ni pravega ravnotežja in da je mogoče ustaviti tudi najpomembnejše strateške projekte, ne glede na širšo družbeno škodo," so opozorili.

Kot so spomnili v zbornici, že več let opozarjajo na anomalije v postopkih pridobivanja okoljevarstvenih soglasij in dovoljenj, do katerih prihaja tudi zaradi preveč ohlapnih kriterijev podeljevanja statusa nevladne organizacije v javnem interesu na tem področju.

Na okoljskem ministrstvu so sicer ta teden zavrnili očitke okoljevarstvenikov. Po njihovem prepričanju so določila novele protikoronskega zakona na področju **gradbeništva** velikega pomena za blaženje gospodarskih posledic novega koronavirusa, obenem pa še vedno omogočajo tudi varstvo okolja.

Zahteva glede minimalnega števila aktivnih članov je npr. po navedbah ministrstva skladna tudi s sporočilom Evropske komisije o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, ki pravi, da je tudi število članov v nevladnih organizacijah lahko pomemben kazalnik njene dejavnosti.

Spomnili so še, da je bilo stališče glede pomena obveznega minimalnega števila članov vključeno že v dosedanjem besedilu **gradbenega zakona**, v katerem je v primeru civilnih iniciativ določeno, da so te lahko stranski udeleženci v postopku pod pogojem, če imajo podpise 200 polnoletnih fizičnih oseb s stalnim prebivališčem na območju občine, kjer je načrtovana gradnja

četrtek, 30. april 2020

ALTERNATIVNI MATERIALI:

Konoplja osvaja (tudi) **gradbeništvo**

Človeštvo znova odkriva mnoge stare obrti in gradiva. Ekologi, etnologi in drugi navdušenci obujajo in spodbujajo uporabo naravnih, »zelenih« materialov. Med njimi je tudi konoplja.

Gradnja hiše iz konopljenega betona v Bellinghamu, Washington, ZDA (foto Wikimedia)

Gradbeništvo pri uporabi naravnih, »zelenih« materialov ni nobena izjema. Že vrsto let se povečuje uporaba rastlinskih vlaken kot alternativnih materialov za toplotno izolacijo. Zadnjih 25 let v Evropi znova odkrivamo možnosti uporabe konoplje. V tem času so razvili na tisoče izdelkov za zelo različne namene. V **gradbeništvu** največ konoplje porabijo za izolacije, vse več pa tudi kot konstrukcijski material pri gradnji manj zahtevnih objektov. Z materiali, ki vsebujejo konopljena vlakna, gradijo večinoma notranje predelne stene. Za izvedbo zunanjih zidov konopljene zidake bodisi naslonijo na osnovni nosilni zid iz klasičnih zidakov, ali pa jih vpnejo v lesene ali jeklene okvire. Če je konstrukcija dodatno ojačana z železobetonskimi stebri, konopljeni zidaki omogočajo povsem običajno gradnjo. Najhitreje PA se povečuje uporaba konopljenega betona. Pravzaprav največkrat sploh ne gre za beton v klasičnem pomenu besede. V mešanici konopljenih iveri in vode zaradi okoljskih vidikov kot vezivo običajno raje kot portlandski cement uporabijo gašeno apno ali druga veziva.

<https://www.gradbenik.net/novice/alternativni-mate...>

2 / 2

Glavni načini uporabe teh betonov so ročno uliti zidovi, nabrizgane izolacijske plasti za notranje in zunanje omete, vnaprej izdelani zidaki in oblikovani bloki za nenosilne ali nosilne stene, plošče za talno ali stropno izolacijo.

Več v reviji Gradbenik april 2020

Fotogalerija

